4

Diſſertatio Medica
INAUGURALIS,

De Emeticorum uſu in variis morbis tractandis:

QUAM,

Favente Summo Numine,

Ex Auctoritate ampliſſimi Senatus Academici, & nobiliſſimæ Facultatis Medicæ Decreto;

Pro gradu DOCTORATUS, ſummiſque in Medicina honoribus & privilegiis, rite ac legitime conſequendis,

Eruditorum examini ſubjicit

JOANNES FOTHERGILL *Anglo-Britannus*,

Ad Diem 13. Auguſti, *horâ locoque ſolitis.*

EDINBURGI:
In Ædibus THO. RUDDIMANNI, M. DCC. XXXVI

Viris præclaris, Præceptoribus ſuis plurimùm colendis,

JOANNI RUTHERFORD, Med. Doct. atque in Academia Edinburgenſi Medicinæ theoreticæ & practicæ Profeſſori:

ANDREÆ ST. CLAIR, Med. Regio, Medicinæ theoreticæ & practicæ in eadem Academia Profeſſori:

ANDREÆ PLUMMER, Med. Doct. atque ibidem Medicinæ & Chemiæ Profeſſori:

ALEXANDRO MONRO, R. S. S. & in eodem Lyceo Anatomiæ & Chirurgiæ Profeſſori:

NEC NON

CAROLO ALSTON, Med. Doct. & Reg. Botanices Profeſſori:

Ob plurima in ſe collata beneficia, hoc ſpecimen inaugurale, quod exegit mos laudandus Academiæ,

Omni quo par eſt obſequio
& exiſtimatione offert

JOANNES FOTHERGILL *A. & R.*

Diſſertatio Medica

INAUGURALIS,

De Emeticorum uſu in variis morbis tractandis.

PROŒMIUM.

QUUM corporis vigor, mentis acumen, ſalus perfecta præſens, futuræ ſtabilimen, vitæ conſtantis & integræ dulcedo, magnâ ex parte ventriculi, viſceris prænobilis, fata ſequantur; nihil arduum aut moleſtum ducebant tum veteres tum recentiores medici, quo minus in vado eſſet tantæ utilitatis negotium. Experientia gnari facti fuerunt, ſi ſoſpes eſſet ventriculus, minus metuendum eſſe reliquis, eo autem malè ſe gerente; incolumem diu

hærere totius corporis fabricam non poſſe. Indies quoque compertum eſt, quòd arthritis, hydrops, ſcorbutus, tabes, inſania, febreſque peſſimæ (& ſi quæ graviora mala ſuperſint, & hominibus infenſa magis,) rariùs attollunt capita illæſo interim ventriculo: & ſi forte naſcantur aliunde, ſæviunt eò magis, quo magis à ſanitate recedit princeps hæc animalis officina. Hinc itaque liquet, quantum naturæ miniſtris incumbit, ejus incolumitati enixè proſpicere. Ipſius autem ventriculi, ejuſque contentorum vitia, tum & morbi exinde nati, quorum fibræ altiùs hærent, opem ſæpe poſcunt, quæ depletione tentatur; neque ad culpam horum delendam, prognataſque labes eradicandas, feliciùs adhibetur ſæpiſſime remedium, quàm evacuatio per vomitum facta. Hac unicâ intentione adeo celebrata fuit Emeſis apud veteres medicinæ patronos; ut etiam ſanis, ſi ſani perſtare voluiſſent, hoc medicinæ genus præſcripſerit (*a*) Hippocrates, quod ſæpius repetendum ſuaſit, licet aſpera & intractabilia admodum eſſent medicamenta vomitoria, veteribus familiaria; nec certe ſine decumbentium faſtidio, vel medicorum ſollicitudine, porrigenda.

PARS PRIMA.

1. EST autem vomitus ea ventriculi, diaphragmatis, & muſculorum abdominalium actio, quâ illius contenta, quaſi inter præla compreſſa, vi magnâ furſum per os rejiciuntur. Horum ſiquidem viſcerum contractione ſurſum urgentur omnia in abdomine contenta viſcera, conſtringitur inde pylorus, dum quæ in ventriculo hæret materies, illius (*b*) & ambientium vi muſculari in orificium ejus ſuperiùs impreſſa, illud dilatat, & per contractas œſophagi fibras longitudinales facilem ſibi parat exitum.

2. Stimulus quicunque validus, ventriculo inditus, ejuſque nervis applicatus, actionem hanc incitare poteſt, ob commercium

(*a*) Hippocrates de diæta, lib. 3. & alibi paſſim.
(*b*) Wepfer de cicuta aquatica, cap. 15. Hiſt. 1.

cium quod obtinent ventriculi nervi cum eis, qui muſculis abdominalibus & diaphragmati inſerviunt.

3. Copia etiam ingeſtorum nimia atque moles, licet haud alio, ſaltem parum ingrato potiantur aculeo, nauſeam, deinde vomitum excitare queunt; cujuſmodi ſunt, aqua egelida, aromatibus imbuta, ſuaviaque, nec non dapes illæ quæ guſtui ſummopere blandiuntur, avidè & ſine norma deglutitæ; quicquid porro nervos ventriculi irritat, aliâve aliquâ ratione æquabilem horum liquidi fluxum perturbat admodum, vomitionem ciet; qualia ſunt capitis contuſio vel concuſſio vehemens, jactatio in nave vel rheda inaſſuetis, valida imaginatio, ſive rei cujuſdam injucundæ memoria; hæc enim aliaque ſimilia delicatulos ſummo urgent quandoque faſtidio vomituque.

4. Attamen compertum eſt, objecta omnia, ſtimulo licet prædita, haud æquè certò vires ſuas in ventriculum vicinaque exerere, ſed nunc per unum ex emunctoriis, nunc per alterum, promovere ſeceſſum: quædam itaque quæ ferè perpetuò vomitum producere conſtabat, quæque præ cæteris huic muneri obeundo maximè accommodata eſſe docebat experientia, in unicum hunc uſum ſepoſuit vetuſtas. Ἐμετικὰ hæc appellabant Græci, VOMITORIA Latinis audiunt.

5. Mancus verò fuit horum apud veteres catalogus, licet amplus; pauca enim vomitoria cognita habuerunt, quæ non acerba admodum & inclementia, vel lenia prorſus & invalida, comperiuntur; ſi modo ſimplicia eadem, eiſdem inſignita titulis, apud nos hodie proſtant, ac apud iſtos olim: uti cuique patebit, antiquorum ſcripta evolventi. Veratrum aliquando lethale fuit, infida quoque aliorum actio. Non mirum itaque, ſi morbo graviore torqueri, vel ad aliud quodcunque ſubſidii genus confugere maluerint ægroti, quàm durum & immite, vel lenius, at incertum, ſæpe infructuoſum, experiri medicamen: quo contigit ut abſterritus quandoque æger, medicum abhorreret; medicus pariter medelam, quæ tanta pollicita eſt, propinare dubitaret: unde uterque incommo-

dum haud leve ſæpius tulit. Atque licet Hippocrates rationem intellexerit temperandi emetica; alii tamen multi, minus ſolertes, ſpe ſuâ ſæpe exciderunt. Neque chemia, quæ tot præclara medicamenta detexit, ulla fere ſuppeditat emetica, quæ tenellis & delicatioribus tutò dare licet: quin & dolebat ſuo tempore Sydenhamus, deſiderari adhucdum emeticum *tutum, & ſatis interim efficax*, quale in celebri radice Ipecacuanha paſſim hodie experiuntur practici. Hujus inſtituti non eſt, ſingula, quæ vi emeticâ pollent, recenſere, horum ſaltem claſſes ratione virium indicâſſe ſufficiat.

6. In *lenia, vehementiora*, & *fortiſſima* vomitoria, diſtinguendi hunc evacuantium ordinem, mos quibuſdam obtinuit: nec quidem ineptè; diverſa enim iſta ſimplicia, quæ ad vomitum ciendum hodie uſurpantur, commodè ſatis ſub triplici hac ſerie diſpertiri poſſunt. Nulla tamen fides efficaciæ, ſenſibus patefactæ, odori ſaporive videlicet, habenda eſt: ſed experientiæ ſoli horum credenda diſtributio.

7. Emetica quæ *lenia* appellantur, gemini ſunt ordinis; 1*mo*, Recenſentur ea quæ mole ſuâ, vel irritamine levi, moli unito, ſtomachum laceſſunt; qualia ſunt, aqua tepida, viſcoſa, ſaccharata, mellita, oleoſa, ſalita, jura pinguia, infuſa theæ viridis, cardui benedicti, florum chamæmeli, aliaque ejuſmodi plura, ex diverſis plantis aromaticis elicita. 2*do*, Huc pertinet emetici cujuſdam fortioris doſis refracta, quæ ſtimulo gaudet tam valido, ut nauſeam, vomendique conatum unum alterumve provocare poſſit, nec ampliùs urgeat. Ex ſalium numero hæc plerumque petuntur, quæ humoribus gaſtricis ſtatim ſolvuntur, & celeriter undiquaque diſperſa, applicantur nervis, mox ſurſum rejiciuntur, penituſque epotis liquidis eluuntur ſoluta, ut brevi quieſcant omnia. Filum per œſophagum trajectum, irritatio gulæ, per pennam oleo madefactam; idea faſtidiens, inaſſueta navis agitatio, currûs per loca aſpera ducti conquaſſatio, animi denique pathemata leviora huic ordini conſentiunt. Noviſſimè tamen memoratas cauſas quibuſdam vomitiones inducere perquam violentas haud diffiteor;

diffiteor ; pleriſque verò non item, neque eos diu & fortiter ſimul moleſtare ſolent.

8. *Fortiorum* claſſis fit ex prioribus § 7. *n. 2do*, auctâ ſaltem doſi, vel cauſâ ; aut ex iis quorum firmior compages, & hinc tardior effectus, ſed vehementior: namque emiſſæ particulæ vellicantes, paulatim in cryptas plicaſque ventris rugoſi ſeſe inſinuant, nervulis adhæreſcunt, moleſtiam creant, augentque, nec ingeminato vomendi niſu, velatis ſedibus excutiuntur, uſque donec eorum vires repetito opere decoquantur ; hinc emeſis protractior, nec non vehementior. Medicamenta pleraque ſurſum purgantia, hodiernâ praxi maximè uſitata, huic claſſi addenda ſunt, uti v. g. aſarum, ipecacuanha, radix raphani ruſticani, ſemen ſinapis, ſcilla, horumque variæ præparationes, combinationes, ex vegetabilibus. Ex metallicis ſales quidam Chemiæ progenies, ut vitriolum Martis, & ſalia vitriolica : ſed palmam præ aliis meruiſſe videntur, quæ ex Venere acquiruntur, ſal ſc. cupri ejuſque tinctura. His addendi ſunt tartarus emeticus, & quorundam ex ſerie ſequenti imminuta doſis.

9. *Fortiſſima* nuncupare licet ea, quæ ars dogmatica & maximè rationalis, ob ſævos & atroces effectus ſæpius expertos evitat, quæque non ſine imminente machinæ periculo exhiberi poſſe perennis docuit obſervatio, quæ rariùs, niſi ab audaci medicaſtro, vel in morbo quodam acerrimum poſcente auxilium, à methodico præſcribuntur ; licet inter hanc & prægreſſam claſſem, exquiſitas metas apponere, difficile quidem ſit. Plurima hujuſmodi ſuppeditat vegetabile regnum : eminent imprimis κάτω purgantia, quorum amplificata doſis, præſertim ſi ex reſinoſis deſumatur, crudeles vomitus frequenter excitat. Reſinoſa etenim humoribus noſtris parum miſcibilia ſunt, indiſſoluta cavo ventriculi accreſcunt, ſummos concitant dolores, ſpaſmos, & immanes per ſuperiora depletiones : evincunt hoc cruciatus iſti, qui ægrotis ſuperveniunt poſt ingeſtam jalapi reſinam, aut ejuſmodi quodpiam, non rite per attritum ſolutum, vel miſcibile aliâ quavis ratione factum ; dum

forte

forte nativo ſuo ſapone fraudantur humores inquilini, & aquoſâ pituitâ plena ſunt omnia. His annumerari poſſunt, helleborus albus, tithymali ſpecies nonnullæ, nicotiana, & plantæ aliæ permultæ *deleteriæ* dictæ: claſſem augent, ſtibiata acriora, & illa quoque emetica quæ dat Mercurius, unà cum pleriſque metallicis venenatis.

10. Ex tradita hactenus deſcriptione liquet, 1*mo*, Vomitum excitari non poſſe, ſine quodam aculeo (intelligi velim omne id, quod liquidi vitalis fluxum ſive nervorum actionem mutare queat) ſyſtematis nervoſi, regioni cuidam applicato. 2*do*, Quòd ex illius in nervos, horumque in muſculos, § 1. actione, neceſſariò fit contentorum gaſtricorum evacuatio, denique 3*tio*, Quòd hæc neutiquam evenire poſſint, ſine partium quarundam compreſſione forti, aliarum ingenti concuſſione, & inſigni corporis univerſi motu. Leniſſimæ etiam vomitioni hæc ſemper adſunt: creſcunt ut extenditur emetici potentia, &, adaucto ſtimulo, uſque in fabricæ ruinam evehi poſſunt.

11. Quum itaque præfatæ conditiones nunquam non Ἐμέσῳ conjunguntur, quum ab hiſce omnino pendeant pleræque ex iis mutationibus quæ ab emeticis ſperantur, producuntur; effectus horum ex triplici illa cauſa naſcentes, quinam ſint, rimaturus, his quæſitis reſponſa expediam; ſcil. Quid valeat emeticum, quatenus eſt ſtimulus? Quatenus evacuet? Quatenus denique vi ſuâ mechanicâ totum corpus afficere queat?

PARS SECUNDA.

De Emeticorum uſu, à ſtimulo ſuo derivato.

12. NUlla adhuc inſtrumenta in corpore animali invenit anatome, quæ ſtimulorum objecta propriè exiſtimari poſſunt, præter ipſos nervos; qui effectus horum, quales quales ſint, primariò patiuntur, aliaſque ad partes propagant, uti multiplicibus conſtat experimentis: hæc enim docent, quòd non modo

modo in ipſo puncto cui irritans applicatur, mutatio accidit; quin & ad nervi fontem, terminum, ramorum pullulantium fines derivatur effectus, nec non ad ſurculos, oppoſitam corporis plagam illuſtrantes, à cauſa licet diverſa.

13. Effectus imprimis ſunt, energiæ vitalis ad partem ita affectam acceſſio major, in aliis ejuſdem diminutio; & perdita demum æquabilis leniſque ejus diviſio, curſu magis accelerato, turbatoque ſimul. Hæc verò omnia, gradûs reſpectu, diverſa futura ſunt, & plus minuſve conſpicua, prout cauſæ laceſſentis vehementia & copia, nervorum indoles, numerus atque moles, tegminis denique quo involuti ſunt craſſities, eſt diverſa.

14. Cauſam hanc, ſive energiam, § 13. eſſe liquidum ſubtiliſſimum, mobiliſſimum, omnibuſque fluidi dotibus communibus præditum, è cerebro, jugi, leni, pacato motu derivatum in ſingulas corporis partes, agnoſcunt plerique Doctores. Nec inficias ibit, qui attentè perlegerit quæ de hac re ſcripſit (*a*) Boerhaavius; vel quæ ordine adhuc lucidiore expoſuit inclytus noſter Anatomiæ (*b*) profeſſor, perpenderit.

15. Neque admodum veroſimile videtur, effræno vel præcipiti quovis impetu ſpiritus animales unquam ita rapi, ut enormium tot effectuum cauſa ſint, vel tot morborum eſſentiam conſtituant; hancve in motum proclivitatem ab ingenti quadam & præternaturali mobilitate oriri poſſe: Quippe quòd ſpirituum impetus à fortibus vitæ viribus ſolummodo pendeat; cum tamen in nullis frequentiùs occurrant morbi à ſyſtemate nervoſo malè affecto nati, quàm in eis qui oppoſitâ potiuntur indole, laxis ſcil. debilibus, & quibus vitæ vires parum firmæ ſunt. Legibus certe œconomiæ perquam videtur conſentiens, liquidum hoc, nunc paulo celeriùs, nunc lentiùs moveri: ſed tantum intereſſe diſcrimen inter ſummam velocitatem, pigritiamque ſummam, ut ſola ſit hæc morborum

(*a*) Boerhaavii Inſtitutiones, § 275 ad 292.
(*b*) Monro's Anatomical Treatiſe of the Nerves.

rum origo, haud facile conceditur. Spirituum inæqualis diſtributio tumultuum plurimorum, qui nervis vitio dantur, parens eſſe poteſt, omniaque iſta phænomena, quæ morbos, nervoſos dictos, comitari ſolent, longè facilius hoc filo duce panduntur; nec alia ſuadet muſculorum actio.

16. Pungens quodcunque ſatis acre, nervo, ejuſve propagini appoſitum, inæquabilem hanc diſperſionem efficit, ut ſpaſmi & convulſiones ad necem uſque ſævientes oſtendunt. Peragit idem quoque compreſſio, in nervi cujuſcunque inſignioris ortum facta; aut obſtructus, alia quavis de cauſa, ſpirituum per ſuos canales egreſſus, unde propinqui pleniori horum rivo luſtrari debent. Hanc augent diatheſin, vel minuunt ſummopere diverſa fluidorum & ſolidorum ratio, quæ unicuique ætati convenit; tum & propria cuique temperies: quo etenim tenerior ætas, quo mollior habitus, eò cæteris paribus promptiùs irritantur nervi, vel comprimuntur. Sententiam confirmat experientia. Raró enim opiparè paſcentes pueros, quorum ſanguis ſpiritibus dives, & inſigni prædita mollitie cutis, inquinat contagium varioloſum, ſi modo venenum haud fuerit mitiſſimum, quin excitantur contractiones horrendæ: neque raró ſuperveniunt inſultus, epilepſiæ veræ prorſùs æmuli. Nec ſemper ob egeſtatem liquidi vitalis, invadunt inſultus hyſterici, cum otioſas, & luxu ſolutas feminas adoriantur magis, quàm quibus ſors anguſtior obvenit.

17. His idcirco ita poſitis, generalem hanc regulam licet ſtatuere; nempe ſi morbus à ſtimulo particulari cuivis parti applicato naſcatur, huic ſuccurrendum eſt, vel deſtructione cauſæ ſtimulantis, vel alterius applicatione parti adverſæ; ſic etenim reſtituto æquilibrio ſolvitur morbus ſpaſmodicus.

18. Effectus memorati § 13. nervis præcipuè & muſculis contingunt. Alii tamen & diverſi vicinas ſæpe partes corripiunt, uti dolor, cutis rubedo, calor; humorum affluxus, tumor; vaſorum compreſſio, obſtructio; horumque deſtructio, ſuppuratio, gangræna. Hæc internis juxta & externis corporis partibus eveniunt.

19. Generalis

19. Generales aculeorum virtutes hactenus enarratas poſſidet remedium de quo nunc agitur. Hoc tamen ſibi ferè proprium obtinet, quod emeticorum actioni certiores plerumque limites præſcribere liceat, quàm interno cuivis ſtimulanti remedio. Hæc enim quandoque frangunt repagula, ſæviuntque ferociùs quàm expedit, vel ſegniùs agunt; dum emetici vis ad votum ferè evehi vel reprimi poteſt, ſi atrociſſima tantummodo excipias venena.

20. Ex dictis [§ 13. ad 20.] patet quid valeat emeticum quatenus eſt ſtimulus. Inſignes equidem præſtat effectus, è quibus eminent ſequentes. Lenior apoplexiæ ſpecies, quæ ab inerti frigidâque pituitâ naſcitur, ſi modo à cauſa recente, nec corpore valde ſenili accidat, emetico prudenter exhibito ſæpe ſolvitur: inde ſiquidem craſſa ſubiguntur, excutiuntur; aperiuntur nervorum oſcula, horum tramites expediuntur, incitato ſimul torpeſcentis ſanguinis motu. Similes in ſimili paralyſi præſtat effectus.

Pueris frequens eſt morbus epilepſia, ab acri quovis rodente nervos, eoſque vellicante. Adultis ſæpe contingit ab eâdem causâ, tum & affectionibus animi gravioribus, à dolore ſævo membra cruciante, à turbato ſpirituum fluxu, qualis hypochondriacis & hyſtericis familiaris eſt. In his caſibus, ſi mobilis ſit mali fomes, iterato vomitorio excutitur.

Membrana iſta muſculoſa, quæ tracheæ ſegmenta cartilaginea ſibi invicem adnectit, ex fibris conflatur muſculoſis contractilibus ſpaſmo obnoxiis, in his præcipuè quibus genus nerveum eſt mobile nimis. Nictu oculi ſæpe conſtringuntur fibræ, adducuntur ſibi mutuò cartilagines, pertinaciter elongationi ſolitæ repugnant, crebros trahit ſpiritus æger, avidè captat auras, profundè gemit, tandem labore fatigatus, & mox angori ſuccubiturus, præ defectu ſpirituum ſolutum ſentit ſpaſmum, explicatur pectus, & vivere de novo miſer exorditur. Quid prohibet quin ſubitò propinata doſis ſalis vitrioli, cupri, hujuſve tincturæ, quæ irritando ventriculum, ciendo vomitum, ſpirituum iter tramitemque mutando, tumultus hoſce ſedet? omni certe vacat periculo.

Ubi ſanguis eam nanciſci indolem incipit, quæ apud veteres *atra bilis* dicta eſt, ubi functiones naturales labaſcunt propter ſpirituum abſentiam; quando quoſdam tantummodo nervos iniquè petunt, hi certos duntaxat mentis corporiſve actiones exercent; vix præſtantius exhibetur remedium, quam emeticum certis cautelis moderatum, ut poſtea dicendi erit occaſio.

In morbis ſpaſmodicis, aliiſque plurimis nervoſi ordinis, qui proventum ab inertiâ & languore chylopoieticῶn, ducere videntur, plurimum prodeſſe viſa ſunt emetica. Chorea Viti, malum certè paucis hujuſmodi pertinaciâ ſecundum, vires tamen hujus remedii (*a*) quandoque fatetur. Atque licet ſolâ vi ſtimulante in his morbis non juvent, eâ tamen plurimum proſunt, ſpirituum auctiorem fluxum verſus organa ſollicitando, quæ penuriam patiuntur, quæque exinde deveniunt morbis opportuna.

In malis denique pleriſque chronicis, quum pituita craſſa deſeſque habitum obtundit, ignaviùs hâc obſita vibrant ſolida, fluida jam viſcida difficiliùs propelluntur, perditæ vel depravatæ facultates univerſæ liquidi vitalis inopiam ſegnitiemve demonſtrant, uti in glutine vel acore ſpontaneo; emetica, licet curationem haud abſolvant quà ſtimuli, aliis tamen remediis palmam præripiunt; præſertim ſi ad reliquos vomitorii effectus reſpiciamus.

21. Actionis iſtius § 18. alter effectus eſt, fluidorum tenuiorum feſtinata ſecretio; quæ duplici ratione comparat Ἐρέϑισμα; primò, motum ſanguinis intendit in vaſis majoribus, horum crebriorem & fortiorem in fluida reactionem excitando, attenuationem conciliando, & hinc ſeceſſui aptitudinem; dein ipſis ſecretionis organis præparationem expedit, & tranſitum humorum accelerat. Hinc ab eodem ſtimulo diverſæ augentur ſecretiones, prout diverſimodè in hoc vel illud organum ſecretorium determinatur.

PARS

(*a*) Cheyne's Eſſay on the Gout, p. 113. Edit. 4.

PARS TERTIA.

De Emeticorum uſu, evacuando producto.

22. EMeti effectus, quatenus evacuat, in duplicem ordinem partiri abſonum haud videtur, 1*mus* eſt, Depletio ventriculi, contentis ſurſum rejectis. 2*dus*, Aliarum partium excretio aucta per conatus vomendi. Quum verò hæc pro cauſa proxima haud agnoſcat vomitorium, inter effectus quos mechanicè præſtat emeſis commodè magis recitari poteſt, atque evacuatio univerſalis appellari meretur: altera particularis, ſive eorum expulſio, quæ jam in ventre ſtabulantur, vel eouſque per aculei vim pelliciuntur; vel denique per ἀναδρομὴν à viciniis in eum advehuntur; de quâ proximè ſermonem inſtituere jubet bona methodus.

23. Nocentia per os ingeſta, aut in ventriculum aliunde delata, promptam emetici medelam exigunt, neque ullum novit medicina potentius adjumentum, ad prolem horum morboſam radicitùs exſtirpandam, vel ad ſymptomata quædam atrocia, ſata hinc, lenienda.

24. Ex priorum numero, § 23. ex ingeſtis ſcilicet, cibi potuſque in cenſum meritò vocantur. Sors enim vitæ ineluctabilis, quamdiu vitales auras carpimus, hos effecit neceſſarios; rationes ſupprimo. Et materiei diverſiſſima indoles, ex quâ comparantur alimenta, & à noſtrâ ſæpiſſime aliena, quorundam incuria, improba aliorum ventris ingluvies, denique vetiti aut nocivi appetitus, error in eſcarum potuumque delectu, & menſuræ juſto moderamine, vitia induxerunt ventriculo multiplicia. Hinc ferax malorum progenies, ſtomacho ipſi crudeles minitans dolores, ultimiſque vaſorum anfractibus nocitura. Quæ ſane ſingulatim explicare jubet inceptum, denegant autem temporis anguſti limites. Et quidem eis excutiendis operam fruſtra navarem; quum penſum iſtud omni numero abſolutum, veſtris ſub auſpiciis, non ita pridem,

in lucem prodiit, in diſſertatione (*a*) eleganti, *de noxis ex cibi potûſque uſu & abuſu oriundis.*

25. Copia ingeſtorum major juſto mala parit ibi deſcripta: his levamen afferre ſolet depletio; quæ, ſi æger ſit εὐεμὴς, vomitoriis facienda; hâc enim ratione citiſſimè auffertur materies ventriculum gravans, & præcavetur ne incocti alimenti reliquiarum pars quævis in corporis interiora ducatur.

Vitiata qualitas idem petit auxilium, dum adhuc in cavo ventriculi remanet materia nociva, aut non longè ab eo propagatur. Sic, quæ nativâ gaudent tenacitate, majore quàm quæ domabilis ſit per corporis vires, ſuum ſecuta genium corrumpuntur, abeuntque in ductile phlegma. Eadem res eſt, ſi expultrix ventriculi facultas præpedita ſit, ut in debilibus ſæpe fieri teſtantur practici: tunc enim, licet nec copiâ nec qualitate inſigniter vitiabili gaudeant, ſponte tamen labem contrahunt ingeſta, natam ab ipsâ morâ auctamque. Hinc prodeunt acrimoniæ diverſæ ſpecies; hinc muci & pituitæ tenacis ſcaturigo: quæ prout ſingulatim dominantur, vel conjunctim permiſcentur, adjuvante hominis temperie huic illive proclivi, producunt diverſa & nonnunquam planè atrocia ſymptomata. Sic multiplices appetitûs depravationes, deletio integra, imminutio vel exceſſus ingens; ſic vitiata, imminuta vel ſublata coctio vel incocti corruptio, hæc ſæpe pro ſuis cauſis proximis agnoſcunt.

Ex ægroto ipſo facilè diſcendum erit quid prægreſſum fuerit prædiſponens; atque hinc patet indoles materiæ, & quibus utendum remediis. Vomitoria fomitem exhauriunt, cauſam proximam funditùs eradicant: hiſce tamen ſolis non fidendum, ſed exhibitis roborantibus (inter hæc repetito, poſt debita intervalla, vomitu) imâ de ſtirpe tandem morbus reciditur.

26. Sub-

(*a*) Autore Henrico Tongi.

26. Subſtantiæ quæcunque acres, caſu vel induſtriâ in ventrem acceptæ, vel medicamenti, vel veneni titulo, ſi moleſtia denunciet fabricæ noxam inſidiari, citiſſimè ſunt expellendæ, & per ea loca præcipuè, quæ portam dant maximè periculis immunem, quâ emigret hoſtis, intactâ aliarum partium ſalute. Si nullâ aut parvâ copiâ tubum inteſtinalem ingreſſæ ſunt, emeticum cæteris remediis longè præſtantius, & curationem ſæpe abſolvit; neque erit omittendum, etiamſi portiuncula tantummodo hæreat adhuc in ventriculo. Claſſis prima § 7. amplam præbet pharmaciam, quâ plurimæ venenorum ſpecies debellantur & expelluntur; atque ſi antidoton univerſale ſit, aqua tepefacta copiosè ingeſta, id forte ſuppeditat. In delectu tamen horum prudentiâ opus eſt; expulſio quandoque haud implet vota, quin teneræ partes quibus applicantur, ab iſtorum injuriis tuendæ, mitigandi dolores, & veneni ſævities compeſcenda, etiam dum citam molimur ejectionem. Hîc iterum aſſumpti natura cognita medenti auxilia indigitat, ad infelicis ægri levamen tempeſtivum procurandum. Sic ſalia alcalica diluta toxicis opponuntur acidis; ſaponacea miſturam conciliant oleoſis; aquoſa ſales quoſcunque dividunt, ſternuntque vires; acria retundunt ea, quæ oleo vel glutine viſcoſo gaudent; & ſic de cæteris exiſtimandum. Conſulat lector quæ de hâc re egregiè ſcripſit (*a*) Boerhaavius in capitulo *de antidotis*.

27. Neque tantum per emetica fit ingeſtorum evacuatio, ſed & humorum omnium qui in ventriculum deferuntur. Proveniunt illi, vel à vaſis ipſius ventriculi, vel vicinorum: atque equidem nullibi clariùs conſpiciendus pungentium effectus, § 21 expoſitus, quàm in hoc viſcere. Id patebit, ſi attendamus ad nervorum per tunicas ampli ventriculi diſperſorum frequentiam, ad glandularum numerum, earumque munus, ad capacitatem denique vaſorum quibus hoc viſcus inſtruitur, molis reſpectu. Mollities tunicarum facilem dat

nervulis

(*a*) Inſtitutiones medicæ, § 1119.

nervulis introitum, cavitas ſpatioſa latam exhibet ſuperficiem. Hinc naſcitur inſignior actio, ſive gaſtrici liquoris uberior ſecretio; quæ, quum ſemper larga ſit, ſi augeatur, neceſſariò totum corpus quodammodo mutat, humores ſeroſos diſpellendo, exſiccando: & hinc alii emeticorum effectus pulchri, in morbis à ſerosâ vapidâque colluvie natis; ut in catarrho, leucophlegmatiâ, diabete, & fœdo iſto morbo virginibus exſecrato, qui ab excretorum colore pallente nomen accipit; aliiſque hujuſmodi, de quibus in ſequentibus fuſiùs dicendum.

28. Finitima ventriculo ſunt hepar atque pancreas. Utraque ſua ſecreta fluida in ejus cavum quandoque immittunt; quæ vel copiâ, vel acrimoniâ, vel utrâque chylopoieſin temerare poſſunt: bilis ſæpius, rarius ſuccus pancreaticus, morbos excitandi reus incuſatur. Bilem culpabant veteres, ac ſi morborum ſæviſſimorum parens eſſet: hanc ſententiam multi inter hodiernos improbant, neque bilem eſſe malorum cauſam adeò frequentem contendunt. Si verò probè patuiſſet his quid per bilem antiqui voluerint, ſaltem ex iis ſagaciores haud temere abjicienda fuiſſe eorum dogmata forſan judicaſſent. Non enim ſolus ille liquor ab hepate, ejuſque veſicâ ſuppeditatus, *Bilis* titulo inſignitus fuit; ſed totius ſanguinis molis, pars haud aſpernabilis, & ipſiſſima illa quæ recentiores *oleum* vulgò appellant; quod, ut ex chemiâ diſcimus, æquè fertilis morborum ſtirps hodie exiſtit, ac fuit olim ſub nomine celebri *Bilis flavæ.* Verùm hîc agitur de bile veſiculariâ & hepaticâ, in ventriculum ſurſum propulsâ, vel de liquore alio quovis, ibi advenâ, qui ſimilia parit incommoda ac ipſa bilis; & talis eſt humor oleoſus, interdum vomitu rejectus, flaveſcens, horrendâ dotatus amaritie, nec unquam penè obliviſcendo ſapore, bilem ferè referens, ſi ſolùm excipias quòd bilis in igne ardeat nunquam, hic autem inſtar olei ſinceri flammam concipiat, ſi in ignitos carbones evomatur. Naſcitur ab oleoſis ingeſtis, loci calore mutatis in illuviem hanc ingratiſſimam, accedente gulâ nimis inſatiabili, ut monet Horatius,

Nempe

Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ;
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus. ———

Et vera bilis, atque flaveſcens illuvies ejus æmula, ſimiliter hâc dote gaudent, quòd ſc. ſtagnatio, in loco calido, acriores & magis horrendas utraſque facit: eâdem penè ratione ac oleum quodcunque tepore leni & diuturno fotum, à ſapore blandiſſimo, odore non inſigni, colore ſubflaveſcente, tranſit per diverſos corruptelæ gradus ad ſummum uſque putredinis faſtigium, tandemque maximam guſtui acredinem induit, exhalat mephitim olidiſſimam, & nigredine deformi ferit oculos. Similia planè patitur utraque mox ſupra deſcripta bilis, iiſdem ſubjecta legibus, ubicunque in corpore congeſta, donec ſuam promovet expulſionem irrequietus hoſpes. Aliter enim diris & acerbis doloribus, torminibus, nauſeis atque vomitibus, pœnam non finientibus, ſed ad mortem uſque vexantibus, excruciatur miſerandus æger; præſertim ſi temperies hominis calidior, ſolis ardor, victus denique ranceſcens, aut fermenteſcens, pabulum flammamque præbuerint. En cholera! morborum teterrimus: febris accenditur, inflammantur viſcera, laboribus ſuccumbunt proſtratæ vires, & niſi aſſideat lecto Sydenhamus alter, obrepens in viſcera gangræna duros cum vita terminat labores. Intra confinia, quæ emetici vim ſuſtinent, materies ſedem habet, quæ cauſa morbi eſt. Indicatur ablatio cauſæ; cur non emeticis, aut deorſum purgantibus, vel utriſque tentatur egeſtio, cum in primis viis adhuc ſtabuletur? Haud ſanè immeritò, in tantâ morbi feritate, horum uſum repudiant medici prudentes: nam utcunque fructûs perplurimum in aliis, vel in inferiore ejuſdem morbi gradu, præſtat hoc vel iſtud medicamen; in violentâ tamen cholerâ, loris quam ſtimulis magis utendum eſt, ut facilè attendenti patebit. Acer enim & inflammans iſte liquor, abraſo priùs omni

omni muco gaſtrico, &, quouſque pertigerat, inteſtinali, nudis applicatur nervis, ſævos excitat dolores, ſpaſmos fortes, pertinaces, febreſque adurentes incendit; vomitu perpetuo evocatur mucus ſuperſtes, cauſa provehitur, & continuato emetici impetu, reduplicantur effectus horrendi. Licet etenim minimo polleat aculeo, hic tamen, qualis qualis eſt, hoſti indigenæ addit vires, ſtimulus ſtimulo committitur, & horum ſociato nixu perit æger. Si ad hoc ſtadium morbus non attigerit, neque ſpem occidunt mali ominis ſymptomata, ut curationem vomitoriis tentemus jubent omnia. Rei cardo eſt delectus medicamenti peritus. Nec bilis, nec oleoſa materies, ſive bilis altera, omni fluido promiſcuè unitur; hoc reſpuit, illud verò ſequitur petitque. Quòd itaque ad miſturam parandam maximè idoneum eſt, iſtud uſurpandum; indolis morbi cognitæ habitâ interim ratione, cui ſemper opponi debet auxilium. Hinc ſaccharata, mellita, ſaponacea aceſcentibus permiſta, ea omnia quoque § 7. *n.* 1. recenſita, quæ mole ſuâ pluſquam erethiſmate quovis agunt, præ cæteris conferre videntur.

"Quandocunque bilis vacuanda eſt, inquit (*a*) Foreſtus, "poſt juſcula multa, vel poſt potationem liberalem, provocandus eſt vomitus; nam bilis ut oleum his ſupernatat, & "ob id faciliùs evacuatur: adde quod acrimonia ejus temperetur mixtione harum potionum." Norma certè in vomitionibus bilioſis ſanandis nunquam non obſervanda; neglecta quippe peſſima quandoque profert incommoda. Catharticum temere ingeſtum corruptæ materiæ partem abripit ad inferiora, fortè & in ſanguinem defert: hinc iterum novæ miſeriæ.

29. Tanta liquoris pancreatici diluvies occurrit raro, quæ ſolitaria morborum cauſa queat haberi, natos tamen augere poteſt: quum enim in ſanitate largâ adeò ſit ejus ſecretio, ut Brunneri experimenta docent, in morbis ex lymphâ redundante

(*a*) Foreſti obſerv. lib. xviii. obſ. 3.

dante ortis, deveniet adhuc copioſior, hujuſque per emeticum evacuatio ſeroſam colluviem imminuet.

30. Febrium acceſſiones nauſeâ & vomitu plerumque ſtipantur, aliiſque ſymptomatibus, quæ ventriculum malè affici ſignificant. Cautè tamen erit diſtinguendum, an ab ipſo viſcere, an ab ejus contentis, oriatur ægritudo: alia enim curatio ventriculo, cujus membranæ vexantur inflammatione, alia corruptis ſordibus gravato, inflammatione libero, ſubminiſtranda. Antiquioribus haud adeò perſpectum fuiſſe videtur, hoc viſcus morbis iſtiuſmodi æquè eſſe obnoxium, ac aliud quodcunque; donec Fredericus Hoffmannus (*a*), in ſuis exercitationibus, hoc malum ſæpius obvenire docuit, quàm vulgò creditur. Signa poſuit diagnoſtica, quibus ſcopulos latentes vitaret medicus, in quos facillimè alioquin impingeret incautus. Hæc omnia pro ſuo more, cum largo fœnore in libello *de cognoſcendis & curandis morbis* expoſuit Boerhaavius, nitidamque medendi methodum illi attexuit. Ab iſtarum commotionum, quæ in febris initio toties ventriculo ſuperveniunt, veri fontis inſcitiâ, lites iſtæ ſollicitæ inter practicos agitatæ, de emeticorum fructu in hiſce tractandis enato, profluxerunt. Adverſus horum utilitatem hi ſtrenuè arguunt, effectuum exitialium adducunt teſtes, & fronte torvo vituperant uſus. Alii ſucceſſus ſalutares ad ſidera tollunt, nec minus indubitatam hiſtoriarum fidem appellant, ad ſuas partes firmandas. Et quidem facilè liquet neutros à veritate penitùs aberrâſſe. Quantos etenim cruciatus induceret vomitorium ventriculo, cujus vaſa ſanguine craſſo turgent, & infarciuntur; cujus diſtracti nervi, leviſſimo contra ingeſta colliſu, atroces patiuntur dolores; cujus denique tunicæ diſtenſæ tumore, duritie, atque dolore, phlegmonem verum in corporis exteriori natum omnino referunt. Quantas itaque clades in hoc rerum ſitu editura eſt operatio cum tantâ violentiâ conjuncta? Sæpius autem vitia, ab incluſis contentiſque producta, moleſtiarum autores exiſtunt: tunc ſanè

(*a*) F. Hoffman. Diſſertationum Decad. 1.

laude dignos præſtat effectus, & Hippocratem, Sydenhamum, & clariſſimos quoſque in arte viros, uſum eorum ſancientes habemus; nec non & ratio ſuffulta praxi idem effatur. (*a*) "Si vomitus, ait Sydenhamus, vel inanis aliqua vomendi pro-" "penſio, interturbaverit ægrum, medicamentum emeticum" "omnino præſcribendum erit." "Namque, ut teſtatur (*b*)" "Hippocrates, ſi quis homini vomenti aquam multam bi-" "bendam dare velit, ἐκκλυσθήσεται δι ἃ ἐμέει σὺν τῷ ἐμέτω," "ὠυτῶ μὲν διὰ τὸ ἐμέειν ὁ ἔμετος παύεται." Nec ſolum hoc commodum fœneratur, quinetiam & medico & ægrotanti per totum morbi decurſum quæſtui ingenti erit, uti ex Sydenhamo diſcimus. (*c*) "Sanè vomitorium propinare, ubi iſti-" "uſmodi prægreſſa eſt vomendi proclivitas, adeò eſt neceſ-" "ſarium, ut niſi humor ille expellatur, in ſentinam complu-" "rium malorum difficilium ſit abiturus, quæ crucem figent" "medico toto durante medicationis tempore, ægrumque in" "haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis &" "maximè ſolitis eſt *Diarrhœa*, quæ ut plurimum in defer-" "veſcentia febris conſequitur, quotieſcunque emetica, quan-" "do ea ſuadebat indicatio, omiſſa fuere.---Porro etiam com-" "pertum habebis, etiamſi proclivitas illa ad vomendum jam" "pridem præterierit, diarrhœam tamen, quamprimum vomi-" "torium exhibueris, plerumque ceſſaturam, dummodo eme-" "tico ferendo pares fuerint ægri vires." Nec ſane teterrimum rerum conſpectum vir egregius delineavit; namque putrida hæc materies in ventriculo ſtagnando magis putrida evadit, perque bibula vaſorum orificia, vacua jam per calorem & liquidi jacturam reddita, in ſanguinem ducitur, ſordibus malignis cruorem polluit, & febrem omni numero ſæviorem reddit; quæ cuncta feliciter anticipata fuiſſent, ſi vomitorium, quamprimùm ſe patefecit hæcce propenſio, fuiſſet exhibitum. De emeticorum delectu monitum hîc quoque repe-

(*a*) Sydenham. de morbis acutis § 1. cap. 4.
(*b*) Hippocrates de locis in homine, Claſ. 2dæ, p. 16. Edit. Mer.
(*c*) Sydenhamus ubi ſupra.

repetendum erit, ſcil. quod ea eligamus, quæ ſordibus abluendis aptiſſima, quæ harum indoli adverſentur, eamque mutent vel corrigant; quæ denique diluentis vicem gerant, ſi forte (quòd pote eſt) portio aliqua in ſanguinem hauriatur. His intentionibus arrident claſſe 1*ma*, § 7. memorata, cum nonnullis ex § 8. decerptis efficaciora reddita; oxymel ſcilliticum v. g. cum radice ipecacuanha; hauſto dein largâ manu oxymelite ſimplice, aliove liquore tenui, prout res nata ſit.

31. Dum de febribus agitur, cautelam fas eſt in memoriam revocare, quæ apud practicos pleroſque proſtat, nec præteriri debet; ſcil. quòd in omnibus morbis, ubi plethoram adeſſe, vel ad eam eſſe vergentem habitum, ſua ſigna demonſtrant, & ſimul ægri conditio vomitorium poſtulaverit, ſanguinis miſſio ſemper præmittenda eſt; ne fortaſſe illud ingens conamen, & tetanus momentaneus, vaſa diſtenſa rumpat; vel major ſaltem quam par eſt ſanguinis impetus ad ea loca feratur, in quibus reſiſtentia minus firma vi cedat illatæ; diſrupta vaſa ſua liquida fundant, & immediatè pereat ægrotus per apoplexiam, vel hæmoptoe, vel inſanabili inde phthiſi, pulmone labefactato, tandem trucidetur; aliiſve viſceribus pariter infractis è medio tollatur. Illa vomitio videtur optima quæ brevi poſt ſectam venam cietur; certiùs enim incommoda evitantur à plenitudine cæterùm oritura; certiùs ſimul inſequuntur emetici effectus ſalubres, præſertim ſi ex febrium genere ſit morbus, qui utrumque expetit auxilium. Depleta ſiquidem per v. ſ. vaſa, citò quandoque de novo turgent; vel ob ſanguinis rarefactionem, vel ejus auctam molem per largos potus, in quos ardor & ſitis ægrum impellunt, eadem naſcuntur ac priùs incommoda: nec ante repetitam v. ſ. exhibere licet emeticum, quòd paucis poſt primam evacuationem horis tutò fuiſſet propinatum.

32. In febribus intermittentibus mirum quid exſequi videtur Παὶδδυσις εμέτου, quæ effectus quandoque exhibet æquè difficiles explicatu, ac ferè ipſius morbi natura. Licet enim illius ſedes præcipua ſit in extremis vaſis ſanguiferis, aut ali-

quando forte in nervis; humorum tamen evacuatio, qui in alvo colliguntur, haud minimi eſt momenti. Proſtant ſiquidem exempla hominum, qui vomitu ſolo curati fuere; hocque vel ſpontaneo, à benignis naturæ auſpiciis excitato, vel arte famulante inducto: dum interim ſanguinis evacuatio, niſi in plethoricis, plerumque obſit, & grave medenti tædium pariat. At repetita prudenter emetica, corruptum in primis viis morbi fomitem ſenſim conſumunt, ſubigunt, ſanguinis fluxum accelerant; morbum denique vel tollunt, vel tutam expediunt febrifugo viam, quod cæteròquin vel morbi fomitem figeret magis, vel evacuatione, ſursùm aut deorsùm excitatâ, proprias ſuas perderet vires.

33. Multiplices affectat natura vias, per quas domitam febrium materiem, aptatamque ut per portas arte caſuve recludendas eliminet, iterumque ſanum corpus reddat. Nunc per emunctoria certis excretionibus aſſueta, per ſalivam, vomitum, ſeceſſum, ſudores aut urinas eam ejecit: nunc autem ad alia minus idonea loca deſpumationes emittit. Tumores ad exteriora nati, aliaque ſimilia hujuſmodi ſunt. (*a*) "*Quæ educere oportet, quo maximè vergunt, eò ducito per loca convenientia,*" omnibus eſt regula bene nota. Si per ſalivam febrem judicatam fore conſtet, manus auxiliatrices eò ſunt movendæ. In vomitu idem erit præſtandum, ſi criticum eum eſſe novimus, vel à materiâ excitatum naturæ inimicâ; ſedandum verò, ſi à ventriculo inflammato, & vomitum vomitu demulceri nequit. Eadem res eſt, ſi per alia quævis excretoria egredi tentet. Quò diutiùs enim in corpore ſiſtitur cocta fluenſque ſanies, eò pejora creat incommoda. Triſte, ſed verum hujus rei præbet exemplum febris purulenta, quæ à reſorpto tabo variolis ſæpiùs ſupervenit, ſecundaria pleriſque nuncupata. Nec maligna minus eſt aliûs cujuſcunque febris acutæ materies critica putreſcens, quæ inſtantem exigit evacuationem. Præſtò adſunt remedia, ſingulis evacuationibus

(*a*) Hippocratis Aphor. § 1. Aph. 21.

onibus promovendis deſtinata : hæc uſurpanda prout viam monſtraverit natura. Advertendum tantùm eſt, quòd uti materies morbi cocta per cutis ſpiracula difflatur, corruptâ labe uſque adeo inquinata ut ſanos ſæpè polluat ; ſimilis tamen ad interiora ventriculi & inteſtini, per horum exhalantia vaſa deponitur, cathartico nunc, nunc emetico feliciter auferenda ; ne forſan, (*a*) " *Quæ per morbos poſt judicati-* " *onem intus relinquuntur, morborum reverſiones faciant.* " Atque ſuadet ea propter Celſus (*b*), *Vomitum poſt febrem* " *eliciendum eſſe.*"

34. His numeroſum morborum agmen liceat adjicere, qui bona & eximia multa ab hoc ſubſidio mutuantur. Pauci enim ex chronicis exiſtunt, qui emeticorum ope non indigeant; ſed eorum recenſio particularis ultra metas protraheret orationem. Morbi enim plerique, puerilis ætatis aſſeclæ, diatheſis rachitica, ſtrumoſa, ſaburra vermium fomes niduſque, victûs errores, atque ſimilia, ſæpe emeticis feliciter emendantur. Arthritis, hydrops, ſcorbuti ſtadium clementius, adultis infeſta, quandoque lenimen ab evacuatione per ſuperiora facta ſentiunt ; chloroſis & fluor albus molliori ſexu, eadem ſæpè poſcunt auxilia. Catarrhus, diarrhœa, dyſenteria, cœliaca affectio, morbuſque omnis à ſeroſa colluvie natus, vomitorii commodum agnoſcunt. Vix opus eſt memorare, quantum ad grandævos annos comparandos conducant, idoneis intervallis exhibita. Hodie non deſunt homines, qui veterum conſilii memores, licet gulæ placendæ parum dediti, nec ſcopis indigentes ad reliquias crapularum auferendas, tanti æſtimant vomitionem, ut bis terve per menſem contractas in ſtomacho ſordes per ſuperiora propellant. Illi, qui accuratam maximè vivendi normam ſervare ſtudet, ſæpius in potu victuque errare neceſſe eſt. Hinc ſeriùs ocyùſve culpa ingruit ventriculo, ibique formatur primò morbi futuri ſtamen : ægritudo ſive nauſea moleſta interdum ſentitur, minuitur cibandi deſi-

(*a*) Aphor. Hippoc. § ii. aph. 12.
(*b*) Celſi medicina, lib. iii. cap. 7.

deſiderium, aliaque imminent ſymptomata, varia pro genio cauſæ vitiique diverſo. Plerique ſtatim ad tincturas celebres plantis amaris aromaticis, ſpiritûs ardentis ope elicitas, confugiunt, iſtis confidunt, indulgent; donec horum ſub jugum miſſi torrefactis & effœtis viſceribus moriantur. Nullum quidem remedium novimus, quod tot tantaque eis polliceri videtur, qui ad cruditates generandas à vitæ genere ſedentario proclives ſunt; natum enim morbum aufert, cauſam proximam delet, eradicat, acorem eluendo quæ hanc plerumque conſtituit. Iis, itaque qui vitam ſtudioſam degunt, vel quorum corporis affectus exercitationes motuſque prohibent, qui denique artibus utuntur ſellulariis, vel qui ob aliam quamcunque cauſam eiſdem malis obnoxii vivunt, iis, inquam, crebrum emeticorum uſum commendarem.

PARS ULTIMA.

De Emeticorum uſu, à mochlicâ ſuâ virtute petendo.

35. TErtium adhuc ſupereſt quæſitum enodandum, quid ſc. emetica proſint, quatenus vim exercent mechanicam, & virtute mochlicâ expugnant morbos? Quæ itaque partes afficiuntur, quid patiuntur, quæ in reliquis exinde mutationes producuntur, & in toto corpore contingunt, proximè ſcrutandum.

36. Contractis itaque [§ 1.] muſculis abdominalibus & rigefactis, ferè inſtar columnæ iſtius oſſeæ, quæ poſteriora tuetur, vi hujuſmodi nullâ movendæ; compulſo ſimul validè diaphragmate, cui inferiùs oſſa pelvim conſtituentia immobilia opponuntur; omnimodo ventris infimi capacitas anguſtatur, dum hinc atque hinc, ſuper ſubterque, contenta ejus arctiſſimè conſtringuntur; nec punctum ferè in tota regione abdominali ingentis preſſuræ expers reperitur; cujus vim admodum inſignem eſſe teſtatur vehementia, quâ ſurſùm exploduntur ventris contenta: certa enim ſuadent experimenta,

nullam ineſſe ventriculo potentiam contractilem, quæ iſta poſſunt exhaurire; donec conſpirans ſimul partium modò memoratarum compreſſio fortis evacuationem integram abſolvat. Tantæ ergo violentiæ viſcera ſubjecta mollia participes fiunt, unde inſignes utileſque effectus exſpectandi.

37. Antequam verò harum diſquiſitio inſtituatur, incolarum abdominalium actiones, methodo ſequenti, generatim diſponere haud alienum eſt; ut perſpectis horum muneribus, faciliùs cernantur mutationes morboſæ, clariùſque pateſcat quot quibuſque modis in ſubſidium venire poſſit compreſſio vehemens, mechanica, alterna, in hæc viſcera.

38. Horum munera præcipua ſunt, 1*mo*, Ingeſtorum præparatio, ut naturæ egeſtatibus ſuccurrendis nata ſit materies. 2*do*, Hujus ſeparatio, ut quæ refectioni apta ſit ab ineptis amoveatur. 3*tio*, Ejuſdem in ſanguinem, per inſtrumenta extra abdomen poſita jam converſæ, ulterior elaboratio. 4*to*, Secretio liquorum vitæ uſibus egregiè famulantium. 5*to*, Denique partium ſolidarum & fluidarum reſidui, effœti nunc facti, à nutrititiis ſeparatio & ejectio. 1*mo*, Officinam præparantem ventriculus & inteſtina tenuia præbent. 2*do*, Fluidiora à craſſis ſegregant vaſa lactea & abſorbentia. 3*tio*, Sanguis ad arterias amplas meſeraicas, cæteraſque per ventrem diſperſas, perpetuam patitur concuſſionem, compreſſionem reciprocam, propulſionem; quæ omnia, in ſplene præſertim, conſpicua. 4*to*, Cruor ita ſubactus, per appropriatas portas, v. g. per hepar, pancreas, totamque glandularem catervam, ubique per infimum ventrem diſpoſitam, perpetim emanat, indole & formâ mutatis, juxta determinatas organi cujuſque naturæ leges. 5*to*, Ramenta craſſiora, corrupta, & per tubum protruſa, tempeſtivè excernuntur: ſanguinis pars tenuis & aquoſa, detritis onuſta ſalibus, oleiſque nutritioni ineptis, per renes abit, conſtituitque urinam. Cuncta hæc officia, tempore eodem, & eodem auxilio promoventur; alternatâ ſcil. & conſtanti agitatione; quæ reſpirationis eſt comes aſſidua & neceſſaria. Patet enim, quòd ſi ſiſteretur

motus

motus abdominis, & lenis iſta ſuccuſſio ceſſaret, nulla vis adeſſet, quæ per tot tamque anguſtos tortuoſoſque canales, ingenti interdum oneri ſubjectos (ut ii ſunt, qui per inferiora repunt) contenta in eis fluida propellere valeret: impetus quo vibrat cor, labori eſſet impar; & inſignis illa poteſtas, abſorptio dicta, quâ fluida ex cavis intra venas hauriuntur, licet tanta ut nullis præſcriptis finibus coërcenda ſit, citò deficeret. Nam ſponte nata viſciditas, ceſſante motu externo, canales paulatim obturaret, atque in exilibus tubulis tot impedimenta deponeret, ut ſenſim in omnibus progreſſus brevi tolleretur, in quibuſdam viſceribus, vel in omnibus, prout malum proſerpſiſſet latiùs, aut arctiora caſtra metâſſet. Et quidem morborum Ætiologia demonſtrat, plurimos ex eis, qui abdomini infenſi ſunt, ex hâc vel iſtâ, vel utriſque ſimul cauſis naſci. Remedium igitur attenuans, motumque properans, præ cæteris indicatur.

39. Niſu itaque vomitûs, viſcerum ſuperficies contra ſe mutuò validè comprimuntur, eorum moles imminuitur, compinguntur tranantia fluida, atteruntur, propelluntur; adverſus canalium latera urgentur, & quà datur exitus confeſtim exprimuntur. Hinc ſecretio fit expeditior, celerior expulſio; craſſi reſolutio, ejuſque ſubactio & ejectio; denique actionum omnium [§ 37.] maturatio, organis ipſis vigor, &, omnibus ſuperatis obſtaculis, agendi facilitas; ex quibus primariò pendent & quantitas & qualitas iſtarum ſecretionum, quæ ſanitatis præſidia haberi poſſunt.

40. Interior ventriculi cavus conferto glandularum agmine vaſiſque exhalantibus obſidetur, ex quarum oſculis, villoſis, flexilibus, aſſiduò fluit humor, quo lubricus madiduſque ſervatur ipſe, defenduntur ab aſſumptorum injuriis nervi, promovetur chylopoieſis. Humorum verò craſſities, ſive indoles mucoſa, qui hæc loca ſalutant, accedente motu languidiore (prioris plerumque comite) neceſſariò ſecretionem minuit tardatque; glandulas infarcit viſcidis, ſenſimque munus earum evertit. Hinc gaſtrici fluoris penuria, cruditas inde & indigeſtio,

geſtio, appetitus deletus, aut nimius, ſtomachi ardor, aliquando nauſea ſitiſque. Eadem quandoque occurrunt mala, ab arefactâ ſordium cruſtâ cavitati ventris obductâ; ſicuti poſt febrem acutam diuturnam, ubi vulgus adſtans, aut medicus fortè crudelior, injuſtè naturæ poſcenti ipſam lympham denegabant. Diluentia in hiſce caſibus haud ſufficiunt; hæc enim ulteriùs laxant vaſa; hinc tardiùs propulſa fluida cunctando brevi craſſeſcunt, haud parvo labore iterum ſolvenda. His infortuniis iſtud remedium haud infimi usûs eſt, quod præſtat effectus ſupra enarratos [§ 29.] Inſtar enim pulmonis alterius totum abdomen cenſendum eſt. Munera quidem ſibi propria ſingula viſcera nanciſcuntur, ſed motus ſupervenit aliunde, quo perpetua fluidorum in unoquoque mutatio inducitur, provehitur; perinde ac in pectore res agitur, miſtio ſcil. compreſſio, attritio, ſolutio, atque ſimilia: ejuſdem cauſæ effectus idem, licet organis diverſis abſolvatur. Vomitu itaque citò perficitur, quod lentis vicibus conſequi nitebatur, ſed incaſſum, natura.

41. Alvus conſtricta, ſegnis, & ſolitariæ vitæ aſſueta comes, haud naſcitur ſæpius quàm à deficiente muco inteſtinali, & liquoris gaſtrici, glandularum & vaſorum [§ 40.] ſobolis abſentiâ. Hic enim molles fluidaſque fæces reddere debet; ille verò lapſum facilem iis conciliare. Cauſa defectûs eadem, ac ſupra [§ 40.] memorata, & levamen eâdem medelâ, adſcito motûs & exercitationis auxilio, tentandum. Ab hoc ſolo fonte ſemper enaſci malum non aſſeritur; at verò ſi ab alio quocunque ſemel fuerit inceptum, augmentum exinde capit, & alvus ſegnis tandem aſtricta devenit. Fæces quidem educunt κάτω purgantia blanda, præſens auferunt incommodum, moleſtias iſtiuſmodi ſtatûs plerumque conſortes leniunt. Si verò remediis, quæ tam pulchra præ ſe ferunt, nimis indulgeat æger, quoties alvus obſtipata reducit ærumnas, ſecutura nocumenta vix evitabit. Talia ſunt, alvus adhu caſtrictior, humiditate omni cum fæcibus eductâ, & viſcerum oppilationes, infarctiones à craſſo relicto. Duplici itaque de cauſa

[§ 34, 40.] ſeſe commendat emeſis, hominibus iſtis, qui vitâ fruuntur inerti; quatenus ſcilicet & expellit cruda, & viſcidos attenuat liquores, accelerando motum, & proinde humectantis optimi vice fungendo.

42. Ventriculum & inteſtina gravat nonnunquam vitium priori oppoſitum; ſcilicet aquoſi laticis diluvium, quo ſubmerſa ilia fatiſcunt, calorem amittunt, & inſtrumenta muneri vitali dicata huic obeundo imparia fiunt. Gravitas & languor circa præcordia; ſputatio frequens; edendi cupido perexigua; aquoſæ colluviei ejectio per os, mane præſertim infeſta; nauſea gravis brevi deſinens; ſedes liquidæ, crebræ, doloris expertes, unà cum corporis univerſi debilitate, inertiâ, atque pallore hanc indicant illuviem, ſimulque ſeroſam ſolutamque ſanguinis indolem. Memorata ſymptomata correctionem haud obſcurè innuunt. Expreſſio liquidi redundantis, & robur additum canaliculis primò neceſſaria ſunt, tum ſecutura inde compacta ſanguinis craſis, & mutata diatheſis pituitoſa: his imprimis conferunt emetica. Hinc itaque patet cur ventrem ſolutum vomitus comprimat, compreſſum ſolvat, juxta Hippocratis placitum (*a*), Celſo repetitum, ratumque.

43. Pancreatis ſtructura & munus, ſalivalium glandularum æmula, illud objiciunt ſimilibus malis, ſecretioni nempe impeditæ, vel nimiæ. Utrique prodeſt emeticum; obſtructionem quippe, ſi non nimis pertinax ſit, reſerat, exuberantem laticem potenter emungendo exſiccat.

44. Inferiùs paulò, ab oſculis lacteorum exſuguntur liquefacta ingeſta, quæ ſtatim ad glandulas meſeraicas feruntur. Tardus iſtorum motus, & vaſcula tam exilia & tortuoſa tenuiorum à craſſis ſeparationem promovent, dum difficile reddunt chyli ad ſanguinem iter; illis præcipuè qui debili ſtamine potiuntur, praviſque ſimul veſcuntur eſcis; vel quibus harum partium ſtructura mala contingit. Imprudens ætas, temperies ſequax, & victûs crudioris maleſuada fames, pueritiam

(*a*) Celſi medicina, lib. i. cap. 3.

ritiam, præ aliis vitæ ſtadiis, morbis ex infarctis & tumefactis glandulis meſeraicis opportunam reddunt. Cauſæ ſimiles in adultis ſimiles edunt morbos, ſed rariores; nam reipsâ conſtat puerulis hujuſmodi infarctiones, glandulas abdominales occupantes, frequentiores devenire. Iſtis enim annis vix nobis occurrunt epulæ gratiores, quàm fructus crudi, immaturi, legumina & farinacea viſcida, &, ſi magis indiſſolubiles pariat natura cibos, iſtis utimur imprimis, eos importunè petimus, eventûs luxurioſæ gulæ nullâ factâ ratione. Inde maſſa tenax in alvo formatur, quæ in fluorem viſcidum, vix niſi formâ mutatum, tandem reſolvitur, dilabitur è ſtomacho, occurrit bili inerti, eâ diluitur, vix tamen ſolvitur: tenuior pars abit in lactea, brevi præ tenacitate hæſura; quotidie renovatur cauſa, creſcit augeturque obſtructio, durior evadit tumor, vicina comprimit, aditum in venas claudit, atrophia naſcitur, & homunculus indies marceſcit. Vel, ſi ad tantam ſævitiem morbus non attigerit, nec penitus obturentur glandulæ, imperfectus chylus ſanguini affunditur, eumque labe contaminat; ſecreta, cruoris proles, vitiantur, affectis ubique ferè glandulis; eiſque præcipuè tumefactis, quæ collum faciemque obſident: unde vultus fit prætumidus, torvus, & veram ſtrumam, aut diatheſin eò vergentem, adeſſe deſignat. Tetrica certe rerum facies hæc, & medenti nodus intortus; ſuum enim robur perdidere ſolida, juſto viſcidiùs fluida coguntur: hinc depravantur, & quæ aſſumptorum mutationem in corporis naturam ut plurimum debebant perficere, eam imperfectam relinquunt. Præterea, glandulis obturatis, præcluditur ipſe meatus, per quem novas vires ad ſanguinem mitti oportebat. Huc adde quòd ſemel oppilatæ glandularum cryptæ difficiliùs purgentur, & muneri ſuo minus aptæ reddantur: unde facile conſtat, ad morbum adeò pervicacem debellandum omni ſubſidii genere utendum eſſe. Tumorum reſolutio imprimis tentanda, ut vitæ pabulum, depravatis medela, robur debilibus, quantum victu & remediis fieri poſſit, ſubminiſtrentur. Deinde partium, in quibus mali ſedes,

ita firmanda craſis, ut gravantia liquida ſubigant, expellant; curatâ interim vivendi normâ. Qui ſitum meſenterii callet, intelligit facile, quantâ cum violentiâ, niſu vomitûs, illud undequaque prematur; & quinam inde futuri ſint effectus in glandulas recens infarctas: in vicina fœdâ ſpurcitie cumulata [§ 39.] in pancreas eâdem ſcatens [§ 43.] in ventriculum denique, ſurſum evocando liquores acres [§ 34.] hunc infeſtantes, & novas ſubinde vires morbo ſuppeditantes. Sedulò autem perquirendum erit, ſi integra ſint viſcera, ſi nullo ulcere corrupta, ſi à labe putreſcente penitus immunia; ſin minus, imprudens emeſis hominem lædet. Idem quoque verum eſt, ſi ex ſola laxitate continui ſolutio metuatur: tunc enim virtus mechanica parciùs adhibenda eſt. Nil ferè aliud prohibet, nec magni fructûs ſpes erit inanis, dummodo mobilis ſit obſtipans materies, & repetita vomitoria commodè ferant ægri vires.

45. Inter cætera abdominalia ſplen viſcus eſt tenerrimâ compage donatum, cujus columnæ carneæ, muſculoſæ, ad fluxilem firmandam fabricam, plus quàm ad inſignem cruoris quam accipit copiam propellendam, aptatæ videntur; nec labori par eſt arteriæ robur, aut cordis impetus, per vaſorum numerum, & anfractus tortuoſos, retuſus. His verò ſuccurrit aſſidua & lenis agitatio, quam connexio ſplenis cum diaphragmate, muſculorum abdominalium propinquitas, poſitio pendula, iſti conciliant. Atque per has cauſas præcipuè ſanguinis progreſſum per vaſa lienalia conſervari cenſendum eſt. Ideoque ſi motus aſſuetus ſiſtatur, vel diu minuatur, (ut in eis fit, qui vitâ utuntur deſide, & domi peractâ) cunctatur in cellulis cryptiſque ſanguis, evadit craſſior, & maximo cum obſtructionis periculo res agitur; quum debita mobilitas, & impetus aſſuetus, facilis liberique transfluxûs autores, ceſſant. Diverſa morbi ætas, cauſa diverſa varium poſtulant lenimen; nec una medendi ratio lienoſis omnibus convenit. Si recens infarctio, nec ingens durities; ſi ab exercitationibus omiſſis, & ex acriore adhibitâ rei cuicunque curâ naſcatur; ſi gra-

vedo

vedo diſtenſione dolens, nec copioſa materies, atque temperies εὔφορος quoad cætera, compreſſio mochlica cum fructu poteſt adhiberi. Si verò durities ſchirrum indicet tactu, aut ſi prægreſſa febris inflammatum lienem in puris ſacculum converterit, ad alia fugiendum remedia, ne ſchirrus irritatus in cancrum abeat; vel perruptis clauſtris, quibus pus coercetur, purulento diluvio ſubmergatur abdomen, aut ſordidâ tabe obruatur hepar.

46. Inter morbos, qui jecori infenſi ſunt, fœda iſta, & luteo colore cutim inficiens aurigo, ſæpiſſime ſenſibus ſe prodit. Cauſas hujus mali proximas in ſcriptis medicis plurimas invenimus; ſingulas autem enarrandi vel diſcutiendi laborem mihi minuit elegantis illius exercitationis autor, qui de ictero tractatulum *Tentaminum Med. vol. 1mo* (*a*) inſeruit. Cæterùm cum egregio viro, qui nomen ſuum latere voluit, cenſere licet, longè frequentiſſimas icteri cauſas calculos eſſe, in veſicâ felleâ ſatos, per meatum tortilem ex eâ derivatos, & limine nimis anguſto hærentes. Nam præter hiſtorias, quas ipſe auctor adducit, ratiocinia ejus plurimum ſtabilire videtur alia, (*b*) quæ volumine ſequente traditur. Si itaque hæc ſit vera rerum facies, (ut maxime veroſimile videtur) cæteris remediis mechanica ſunt anteferenda: ambulatio, equitatio, aliique motus quibus fortiter jactatur corpus, in hunc cenſum vocantur, ut eorum ope lapillus ab anguſtiis extrudatur, & bilis repreſſa effundatur. Deſcenſum ſanè egregiè promovent auxilia recenſita; ſed deficiunt nonnunquam, & duriori cuneo morbus indiget. Si unquam proſit emeticum virtute quâvis mechanicâ; unquamve ſperandi effectus hujus ſalubres; & morbi ſedes, & cauſæ genius, hîc mentem fructûs ſpe lactant, nec ſæpe inani. Hauſto enim copioſè liquore, turgidulus fotu tepefacto ſaccus, ipſi ferè ductui conſtricto apponitur, eumque laxat; dum urget à tergo bilis, ingenti contractione

(*a*) Medical Eſſays, &c. Vol. 1. Article 33.
(*b*) Idem, Vol. 2. Article 28.

tractione [§ 36.] protruſa. Aut ſi cauſas alibi ponamus, v. g. in poro biliario, in primo ejus exortu à portarum extremis, aut ubivis præterea, eaſque materiem craſſam, purulentam, vel hærentes lapillulos agnoſcimus; haud minimæ efficaciæ erit emeticum, ſi artis adjumento malum debellari poſſit.

47. Per ſympathiam, ob commune nervorum conſortium inter ventriculum atque renes, perque motus turbaſque in illo concitatos, quotieſcunque hi dolore afficiuntur, viam indigitâſſe videtur dux natura, quâ ſedibus excutiatur quicquid inimicum foret renibus diuturniore morâ. 1*mo*, Gypſea, mucoſa, purulenta materies hîc nata, vel per metaſtaſin aliunde huc provecta, craſſior quàm quæ per exiles canalium fines exire poſſit, vel egreſſa diutius quàm fas eſt in ſinu renali ſtabulans, augmentum quotidie capit, mole creſcit, vicina premit, vel atterit, & cruciatûs atrociſſimi exiſtit auctor. Sæpe formatus jam calculus caſu in ureterem, hoſpiti tanto recipiendo nimis anguſtum, protruditur ; cujus tunicæ muſculoſæ, ſenſiles, ſcabrâ lapilli ſuperficie raſæ, arctiùs hunc complectuntur, & ulteriori progreſſui fortiùs obſtant, ſævientibus interim doloribus omnem fere tolerantiam ſuperantibus. V. S. imprimis celebratâ, univerſalibus & topicis ſtrictura tollenda eſt ; deinde vis mochlica præſtat quod arte præſtandum. Nec unica hæc eſt vomitorii virtus in hoc morbo, ſed fomenti vicem gerit epotus liquor, qui cum injecto clyſmate balneum internum faciunt, quod aquoſo ſuo halitu relaxat contracturas, &, ventris infimi contenta adaugendo, in renes aut ureteres vim magis intendit.

2*do*, Morboſa renum flacciditas, infracto vaſorum robore, tale nonnunquam emitti patitur aquoſi laticis profluvium, ut ſpeciem iſtius morbi ſimulet, qui Διαβήτης Græcis appellatur. Exit crebrò urinæ aquoſæ, tenuis, decoloratæ, odoris ſaporiſque pene expertis, copia ſpectabilis; ſitis adeſt moleſta, virium proſtratio, fluidorum ingens diſpendium, & ſolidorum detritio. Pejor morbi ſpecies ea eſt, in qua fit effluxus liquoris albicantis, chyloſi, ſubdulcis, reliquiſque ſtipata ſignis, quæ

propria

propria huic morbo dedit praxis vetuſtior, & comprobat hodierna. Licet enim morbus rariſſimus, cernitur tamen aliquando. Sive jam natus ſit à relaxatis renum vaſis, ſive à fluidorum diſſoluta craſi, ſive ex alia quacunque προφάσει, uti loquitur (*a*) Sydenhamus, " Curativæ indicationes, ad " ſanguinem corroborandum, invigorandum, ac pariter ad " fluxum urinæ præternaturalem reſtringendum omnino diri-" gendæ ſunt ;" cui addere licet, ad morboſam renum laxitatem auferendam.

Quæ de virtute emetici exſiccante ſupra [§ 42.] dicta ſunt ſatis evincunt, quantum prioribus indicationibus hæc reſpondeant. Renum ſitus, oſſibuſque duris vicinitas, quid mochlicè ii patiantur oſtendunt, & quam fortiter impetus humidum redundans ex ipſa renum ſubſtantiâ emungat. Sanè excutit quodammodo macerantem lympham, & amiſſum tonum fibris elatere ſuo privatis reſtituit.

48. Vix opus eſt monuiſſe, quàm immaniter uterum ſarcinâ tumentem comprimant muſculi [§ 36.] ſpaſmo validiſſimo contracti. Propiùs igitur inſtante partûs excluſione, ſedulò fugienda ſunt quæcunque iſtis calcar addunt. Sed eandem ob cauſam videre eſt, quanta ſpes ab eodem fonte profluat, ſi parturienti deficiant vires & repetito conamine eouſque robur proſternatur, ut quamvis ſitu legitimo potiatur infans, nec juſtam molem multò exſuperet, nec adeò arctetur exitus, quin par operi potentia partum produceret ; emeticum, quod promptè, quod potentèr agat, quod citò coercendum, fauſtè ſæpe rem peragit ; nec tumultus, calores, aut incendia febrilia parit, quæ comites atque ſequaces ſibi adſciſcunt aromata, & præſertim ardentes ſpiritus iſtis acuminati, & ejuſmodi plura, quæ ab aniculis, ſuo more, in magnum plerumque ægræ incommodum affatìm porriguntur.

Alii ſunt uteri affectus, qui levamen ab eodem remedio capiunt : quum verò, licet ultimas ſedes in hoc viſcere poſuerint,

(*a*) Sydenhami Epiſt. Reſp. oper. p. 272.

rint, vitia tamen per totum corpus diſpergunt, hæ tanquam effectûs generalis cauſæ ſpectandæ. Fomes itaque in univerſo habitu delendus, priuſquam utero redierit priſtina ſalus. Quantum huic intentioni arrideat emeticum, poſtea dicendum.

Perſpectis hoc pacto ſingulatim præcipuorum viſcerum culpis, ſaltem quæ à remediis mochlicis commoda accipiunt, effectus qui totum corpus reſpiciunt perpendendi, & mutationes indagandæ, operationis tantæ progenies.

49. Præter inſignes vaſorum truncos, qui ventrem pervadunt, qui ad organa diverſa ſanguinem deportant, qui ab extremis referunt, quique in unum collecti portarum ſtirpem conſtituunt; milleni iſtorum ſurculi viſcera perreptant, & variis ambagibus iter tentantes, plures formoſoſque vaſorum plexus conſtituunt; per quos aſſiduò propelluntur humores inquilini. Per vomitum vaſorum ſitus, magnitudo & figura omni momento variantur, ita ut actio nata ſit pulmonum actioni ſimillima. Si verò numerum vaſorum abdominalium, & vim quæ eis eorumque contentis niſu vomitorio applicatur, in cenſum revoces, pulmonum vires, & actiones maxime potentes longè ſuperari videas. Adde quòd hoc ipſo temporis puncto, ſtrenuius multo ab iis res geratur quàm ſolito more fit. Inferre itaque nil vetat uniuſcujuſque munus ſanguificandi ſummoperè exinde provehi; id eſt, compactio, denſatio, attritio, ſolutio, miſcela cruori eximiè conciliantur. His quoque famulatur aucta ſanguinis velocitas; comprimuntur enim arteriæ, & quæ per ventrem vadunt, quæque etiam per artus diſpertiuntur. Muſculi enim plerique leviori tetano, dum niſus inſtat, horreſcunt, ut cuivis patebit hominem evomentem ſpectanti. Muſculi, qui pectus humeroſque ambiunt, ſuſtentant coſtas figuntque; exporrecta brachia ſuffulciunt corpus, quibus opitulantur illi muſculi qui dorſum veſtiunt, antrorſum curvatam ſpinam in ſitu commodiſſimo detinendo; crura rigeſcunt, & inſtar immobilis ſtatuæ æger ore hiante vomitûs inſultum exſpectat. Vaſa itaque ſanguifera muſculorum comites, æquè ac abdominalia,

preſſuræ

preſſuræ ſubjiciuntur, & eadem pati debent: minuuntur arteriarum diametri; ruit ergo compreſſum fluidum quò patet exitus; receſſum prohibet urgens ejuſdem à tergo columna; progredi neceſſe eſt, ocyùs itaque venas appetit: harum tunicæ minus rigidæ faciliùs vi cedunt externæ; idem itaque his accidit, comprimitur nempe pelliturque ſanguis; valvulæ frequentes pedem revocare vetant, pergit ergo celeriùs & pleniori fluvio ad cor accedit; inde crebrò repititis ictibus perculſus, properè curſus iterat eoſdem. Prædicta docent, nec obſcurè; 1*mo*, Hæmatopoieſin emendari. 2*do*, Secretiones augeri. 3*tio*, Solida novis viribus inſtaurari. 4*to*, Denique ſanguinis momentum intendi, & ſepoſitis impedimentis circulo liberiori frui. Atque ex hiſce principiis facilè patebit, quinam ſint morbi τῆς μοχλείας δεόμενοι, & quare tot tantaque, tum in fluida, tum in ſolida, efficiat vomitorium: in paucis tamen ejuſmodi morbis horum uſus perſtringere haud à propoſito alienum erit.

50. Præteritâ jam hyeme, ſolida, acri gelu priùs rigeſcentia, laxantur iterum, atque fluida, ab enervatis vaſis minore impetu propulſa, verno tepore ſpiſſeſcunt, & levi de causâ in extremis vaſculis ſiſtuntur, deficiente quoque conſueto ſolidorum robore; aëris humiditas ſordes accumulat, & corpus debile, fæcibus gravatum, multis malis opportunum reddit. Inducit fortaſſe natura febrem benignam intermittentem, quæ moleſtum onus brevi excuteret, ſanum vegetumque corpus daret, ſi ſibi commiſſa ab opere non deturbaretur. Urget tamen querulus æger, dictis amaris medicum laceſſit, & ſpreto conſilio, fortè ab aniculis intempeſtivum morbi levamen, millenis ſæpiùs malis ſtipatum, ſibi comparat. Emeticum ſecundat naturæ auſus; &, ſi radicitùs haud exſtirpet, tutam tamen expedit in ſanitatem viam [§ 32.] etiam ſæpiùs repetitum prodeſt. Febris intermittens autumnalis emetici ſubſidium haud minùs efflagitare videtur, tum ad amurcas ex primis viis exhauriendas, tum ad vitia, quorum radices altiùs hærent, corrigenda.

51. Febris lenta, continua, morbo priori affinis, gradu major, ab eiſdem fortè cauſis, idem circa tempus, quandoque graſſatur; immobilior videtur materies, quæque diuturno naturæ labore nullo modo ſubigi vel expelli poſſit: hinc nulla remiſſio; parum tamen mordax eſt, ergo haud impetu magno exardet. V. S. cum ſanguine emittit vires, quæ in hâc febris ſpecie fatiſcunt nimis; alvi ſubductio, ſi lenis, parum confert, ſi fortiùs res agatur, debilitat. Naturæ inceptis favere medici eſt; febri ergo flammæ ſubjiciendæ, ut irritos conatus abſolvat, craſſa ſubigat, & expellat ſubacta quò nocitura non ſunt. "At ſi frigus eſt & torpor, inquit Celſus " (*a*), & jactatio corporis; non alienum eſt, in ipsâ febre, " dare mulſi tres aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum " benè dilutum. Intenditur enim ſæpè ex eo febris, & ma- " jor ortus calor ſimul & priora mala tollit, & ſpem remiſſi- " onis, inque eâ curationis, oſtendit." Nec quidem minora ab emeticis efficiuntur. Adeſt nempe vis inſignis ſpirituum motum accelerans [§ 18, 19.] evacuantur ſordes in ventre latentes [§ 30.] viſcida ſubiguntur, ſi quæ abdominis incolas obſideant [§ 39.] denique ſanguinis intenditur curſus, & augentur ſecretiones [§ 49. *n*. 2, 3, 4.] tenues, per exteriora præſertim.

Neque ulla fortaſſe eſt methodus efficacior vel utilior, quâ ſudor elici poteſt, quàm poſt exhibitum vomitorium; non modò enim in ipsâ operatione copioſus plerumque exprimitur, ſed exteriora verſus tam validè truduntur liquida attenuata [§ 49.] ut dimotis obſtaculis, quæ orificia cutanea claudunt, effluant pleno rivo humores iſtuc determinati. Atque huc egregiè confert opiatum, quod poſt emeticum dari optimo conſilio ſuadent practici. Vomitorium præterea evocat ſquallorem primas vias fœdantem, & præcavet ne exhibito hydrotico, eoque diſperſo per corpus fomite, manus hoſtiles in viſcera convertantur.

52. Eadem

(*a*) Celſi Medicina lib. 3. cap. 9.

52. Eadem doctrina innuit quanti ſit uſûs emeticum in tenui acrique catarrho, in aſthmate humorali, aliiſque ejuſmodi morbis à frigore correpto natis; quum ſciz. retenta materies perſpiranda, vaſa eouſque inerti fluido replet, ut functiones omnes pœnas luant; quum gravitate pigrâ ſenſus hebeſcant, & ad ſtateram ferè corporis pondus auctum eſſe diceres; diſtenſa denique vaſa doleant, parteſque ſenſiles ægrè laceſſantur. Cum hæc & alia ejuſmodi ſymptomata ſe produnt, remedium exhibendum eſt, quod portas reſerare, liquores ſuperfluos expellere, atque ſolitam agendi facilitatem corpori reſtituere poſſit. Haud parùm his confert emeſis; & quâcunque corporis parte ægritudo ſuas ſedes poſuerit his cauſis orta, multùm valere poſſit. Ponamus glandulas, cæteraque vaſa circa fauces & collum, tantâ ſcatere aquarum copiâ, ut defluxionem brevi adfore indicent ſigna, vis mochlica ſæpe ſalutaris eſt. Rubens etenim tumenſque facies, oculi ſcintillantes lachrymis ſuffuſi, liquore ſuo madefacti nares, & ſalivæ mucique rivulum fundentes oris fauciumque lacunæ glanduloſæ, conatûs emetici nunquam non comites, liquidò demonſtrant quantâ cum vi appetat has oras ſanguis, & quantus in vaſcula obſtipata impetus ſit: dum canales oſſei cedere neſcii, & inſignes vertebralium & carotidum internarum arcus & aſcensûs obliquitas cruoris ad cerebri appulſum valdè retundunt: fluxilis ergo hujus compages minus periclitatur, impetu ut plurimùm extrorſum determinato; parùm tamen introrſum vis aucta devenit. Et partim fortè hinc, partim à virtute ſtimulante & evacuante, ratio patebit cur in vertigine, hemicraniâ aliiſque ſimilibus, vomitus tanti ſit uſûs; cur in epilepſiâ quandoque in ſenibus adèo profuerit, ut fatentur obſervatorum ſcripta; "Inveteratam epilepſiam, quæ etiam per xx "annos ægrum traxit, curatam novi, inquit Hoffmannus "(*a*), ab emeticorum uſu & ſpecificis antiepilepticis ex ani- "mali regno petitis." Nec mihi deſunt hiſtoriæ ſimiles, at referre prohibent limites præſcripti.

(*a*) Hoffmanni diſſertat. Decad. I. p. 204.

53. Impedit eadem ratio, quò minùs horum uſus in variolis diſtinctè enarretur; non modò quatenus evacuant, & avertunt alioqui futura mala [§ 30.] ſed ob alios etiam quibus potiuntur effectus [§ 49.] & eximias inde manantes mutationes. Puſtulis refertam eſſe cutim ponamus, vaſcula perſpiratoria ita compreſſa ut coactam materiem vis ſolita nequeat protrudere: hoc in caſu contentorum moles augetur; calor febrilis ita ad interiora exæſtuat, ut organa intus exhalantia adeò arefacta, vel alioquin obſtipata evadant, ut ſuum munus exſequi non poſſint. Ex utrâque parte cohibetur idcirco fluidum, quod diuturnum nimis circuitum jam patitur, quodque longiore morâ peſſima mala pariturum eſt. Calor enim nimius acrimoniam gignit, unde ſtimulus partibus nervoſis: hinc iterum febrilis æſtus ſitiſque, fortaſſe delirium, huic ſupervenit; ab auctâ fluidorum mole anxietas præcordia infeſtat: quum interim calore craſſiora deveniunt fluida, coagulantur, & inepta magis redduntur ad exitum ſibi aperiendum per ea loca quæ ſæpè indigitat natura, ſciz. per fauces vel inteſtina. Exigunt hæc mala coagulati in vaſis exhalantibus utriuſque loci reſolutionem, evacuationem, reliquiſque conciliatam fluiditatem, nec auctâ interim febre pluſquam per lene opiatum tutò coerceri queat. Qui prædicta [§ 13, 18, 39, 49.] de emeticorum effectibus, tum in fluida, tum in ſolida, in mentem revocaverit, hæc non inepta eſſe auxilia, imò aptiſſima forſan prædicabit. De febribus acutis agens Sydenhamus hæc profert. (*a*) " Sæpe miratus ſum, inquit, dum fortè materiem vomitu rejectam aliquando curioſè contemplabar, eamque neque mole valdè ſpectabilem, nec pravis qualitatibus inſignem, quî factum fuerit, ut ægrotantum levaminis exinde ſenſerint; nempe vomitu peracto ſæva illa ſymptomata (nauſea v. g. anxietas, jactationes, ſuſpiria luctuoſa, linguæ nigredo, &c.) quæ & ipſos excruciarant, & adſtantes perterrefacerent, mitigari ſolent ac ſolvi, quodque morbi reliquum

(*a*) Sydenhami Op. ſect. 1. cap. 4.

"liquum eſt εὐθύμως tolerari." Quum verò ex antea dictis pateat, fluida craſſa ſolvi, canales obturatos reddi tranabiles, totum corpus arefactum humectari, ſimulque nociva expelli, mirandum non eſt levamen tam ſubitum inde evenire.

54. Beneficiis ſic curſim enarratis, quæ ab emeticis lucrantur morbi acutiores, via ſternitur ad alios, in quibus occaſio minùs præceps, nec adeò fallax experientia, licet judicium ſatis difficile. Vomitoria certè iſti morborum cohorti præcipuè adverſari videntur, qui vel in ipſo ventriculo, vel in viſceribus propè ſitis ortum ſedemque obtinent, & hujuſmodi omnes ferè morbi chronici ſunt. Vitia enim hinc nata longè latèque brevi diſpertiuntur, iterumque effectus temeratæ ſalutis ad hæc loca revertuntur. Hoc nullibi clariùs conſpicitur, quàm in eis morbis, qui cum mentis alienatione junguntur, quique à pravo victu, vel in eo aſſumendo errore, ut à causâ proximâ eveniunt. Licet enim ab animi pathematibus, ab evacuationibus, aliiſve cauſis remotioribus enaſcantur, victûs tamen inepta ratio ſæpè conſtituit propiorem. Innumeri nervorum ſurculi ad ventriculum emiſſi, neque ad ipſius nutritionem, neque ad motum quemlibet provehendum tantummodò comparati ſunt, ſed potiùs ad chylificandi operam adjuvandam. Diſperſis itaque nimiâ copiâ ſpiritibus, perditur ex cauſis ſanitatis una; aſſuetæ ſcil. ciborum menſuræ, in noſtri naturam mutandæ, imparia deveniunt inſtrumenta: aſſueta tamen menſura aſſumitur, & dum cætera æqualia non ſunt, neceſſariò enaſcitur indigeſtio, & inde alia mala. Hæc origo ſæpiſſimè eſt affectionis hypochondriacæ,& reliquorum quandoque graduum mentis læſæ, à vacillatione leviſſimâ ad ſummam uſque inſaniam. Docent phænomena hujus morbi in fluidis præ primis hærere culpam, hancque eſſe nimiam craſſitiem, ſive partium mobiliſſimarum difflationem: hæ ſunt ſpiritus animales, halitus cruoris vaporoſi, & aquea dein ejus elementa, quorum minus majuſve diſpendium morbum efficit leniorem vel graviorem, dum ſanguis per varios

ſpiſ-

ſpiſſitudinis gradus tranſit, donec in veram bilem, à veteribus atram dictam, degeneret. Quodcunque de hujus morbi naturâ cognitum habemus, præceptis chemicis ut plurimùm acceptum referendum eſt, quorum ope hîc, uti etiam in aliis benè multis, plurima phænomena, alioquin abdita prorſus, deteguntur. Ex chemicâ ſanguinis analyſi conſtat, difflatis aquoſis ſupereſſe ſalina, oleoſa, terreſtria, diverſimodè conjuncta, ſanitatis muneribus parùm apta, utpote quæ craſſiora & leviora ſanguine ſano. Eadem etiam chemia fidis experimentis demonſtrat, oleum, ſalem, terramque unita, plus aëris in ſe continere, quàm aquam reliquis conjunctam. Hujus teſtis ſit calculus humanus. Ergo ſolida præpollent fluidis, ocyus hæc circumaguntur, & augetur tenuioris diſpendium, dum craſſeſcens reſiduum intimam cum diluentibus admiſtionem reſpuit. Ingeſta haud ſatis ſubacta morbo addunt, viſcera molliora obſtipant, actionem minuunt tolluntve: hincque ſplenis, hepatis, hypochondriorum oppilationes, tumores, dolores. Sanatio requirit viſcido reſtitutionem fluoris & miſcibilitatis. Hæc fiunt per diluentia, ſaponacea & attritum. Diluentia ſola parùm valere oſtendit expoſita morbi natura: ſola ſaponacea, efficaciora licet, rarò ſufficiunt; adjuvantibus verò attritu & calore omnem quam poſſident vim exerunt, docente chemiâ. Denique attritus in hoc morbo rarò per ſtimulantia vulgaria intenditur, quin hæc ſæpè nociva comperta ſint. Inde quidem augetur ſanguinis celeritas, ſed ſimul augetur ejuſdem rarefactio. Compertum autem eſt attritum eſſe in ratione celeritatis, ſoliditatis, & compreſſionis. Si itaque auctæ rarefactionis ratio ſuperet rationem auctæ celeritatis, inde non modò non augebitur attritus, ſed, è contrario, minuetur. Poſtulatur itaque remedium quod ſanguinis celeritatem intendat, rareſcentiam cohibeat. Tale, in niſu vomitûs, reperiri, facilè ex prægreſſis liquet. Hinc obiter patet utilitas ſubmerſionis in aquâ frigidâ.

55. Huic morbo ex diametro opponi videtur hydrops, in quo lympha ſeroſa viſcera ſubmergit, & palleſcens ſanguis

corpus

corpus deturpat ingrato colore, docetque aquam exuberare, & vitio diverſo, oleum, terram, ſalemque deficere.

Diſpoſitione pituitosâ in fluidis ſubortâ (quæ à multiplici causâ fit, quarum aliquas haud inconcinnè memorat Poeta (*a*),

Corrupti jecoris vitio vel ſplenis, acerbus
Creſcit hydrops: aut cum ſiccatæ febre medullæ
Atque avidæ fauces gelidum traxêre liquorem:
Tum lympha intercus vitio gliſcente tumeſcit,
Secernens miſeram proprio de viſcere pellem.)

ſtatim ita debilitantur ſolida, ut torpidos liquores vix propellere poſſint. Hinc ſtagnatio in lateralibus vaſis, & functionum languor. Indies accumulatur ſerum, turget, propinqua lædit, & perpetuò renovantur morbi cauſæ. Si contingat hæc in unico vaſe, hydatis formatur; ſi κὰτα φλέβας, ſeu per tunicam cellularem per omne corpus diſperſam, fit leucophlegmatia; ſi ruptum vas effundat contenta in cavum quodcunque, localis hydrops ſuboritur: ſi denique (quod ſæpiſſimè in causâ eſt) actio venarum abſorbentium debilitetur, ſive ab obſtructione in eis natâ, ſive à mero languore & inertiâ ſolidorum; dum ſuo munere funguntur arteriolæ inhiantes, & ſquallentem laticem ſine fine in cavitatem eructant: hîc continuò accumulatus ſpiſſeſcit, vaſa omnigena brevi effœta reddit, & hydropem topicum producit. In hoc morbo curando primaria morbi cauſa minuenda vel adimenda eſt; attenuantia, evacuantia, exſiccantia, roborantia uniuſcujuſque ordinis uſurpanda; ut tandem amoveatur onus humidum, minuatur latex, & vaſa eòuſque viribus inſtaurentur, ut officio debito fungantur, & fluidorum nativa bonitas redintegretur. Hiſce omnibus abſolvendis dicata plurima apud practicos remedia invenimus. Neſcio quot ſpecifica celebria ab iis recenſeantur, quæ uno ferè ictu morbum profligent, ſi fides eorum promiſſis

(*a*) Sammonicus.

ſis ſit habenda. Diſplicet aliis hæc curta ſupellex, & in vitium incidunt contrarium; pompoſam memorant farraginem, & remediorum cumulo obruunt ægrum. Utraque praxis evitanda, neque ſolis emeticis curatio committenda, nec ſine his tentanda; cùm longiores adimant labores, & compendio quaſi rem gerant, quæ pluribus adminiculis cæteroquin indiget. Remedia antihydropica, priùs memorata, ſuum opus abſolvere videntur, motum & attritum fluidorum ciendo, pellendo, difflando exuberantem lympham. His omnibus ſimul conducit niſus emeticus fortis, ſæpiùs repetitus; craſſa quippe comminuit, obſtructa reſerat, propellit ſtagnantia, humida exſiccat, ſecretiones aquoſas auget, ſolutum ſanguinem compingit, reſolvit viſcidum, celeriorem ad extrema facit appulſum, movetque ſudores. Adde quòd ingentem in tumefactum abdomen vim exerit, & quum in hoc tantummodò ſedem habet morbus, nec quopiam viſcere peſſundato, nec in corpore valdè ſenili, & recens ſit, repetitis emeticis, benè inſtitutâ diætâ, & exercitatione modicâ, res tutò expeditur, niſi in iis ſit, (*a*) "quibus inutilis libertas eſt, nec tam facilè coguntur ac ii, qui ſervitutis beneficio convaleſcunt." In hydropis etiam provectiori gradu haud parùm conferre viſa eſt emeſis. Idem comprobat hiſtoria apud Foreſtum (*b*) recitata de quodam hydropico, qui "inflatus ventre, manibus, pedibuſque & facie, à medicis deſtitutus, & tanquam deſperatus, adiit littus marinum, & naviculam per aliquot miliaria aſcendit in altum maris, & provocato vomitu, poſt vomitum exercitio utens, ſanitati reſtitutus eſt." Huc afferre licuerat Sydenhami ſuffragium, quod in tractatu ſuo eleganti de hydrope crebrò fert, & ſententiam de horum commodo plurimis exemplis iteratâ obſervatione ratis, ſuffulcit; at diſerta ejus verba in arte ſeniores probè callent, ad ipſum libellum juniores lubenter amandantur, cujus evolutio,

— *ſi*

(*a*) Celſi medicina, lib. iii. cap. 21.
(*b*) Obſerv. lib. xix. obſ. 33.

——— ſi propiùs ſtes
Te capiet magis; ——— &
——— decies repetita placebit.

Hoc tamen in morbo haud mochlicis pugna committenda eſt, niſi viſcera aliaque ita ſe habeant, ut antea [§ 44.] obſervatum.

56. Ex enarratis hactenus liquidò patebit, in morbis pleriſque à colluvie ſeroſâ natis, quænam ab emeticis exſpectanda ſint. Patebit quoque horum uſus in morbo qui puerulis utriuſque ſexûs infenſus, gravis nec infrequens, rachitide ſcilicet; qui à vitiis in abdomine natis, ad medullam uſque diſperſis ſæpiùs productus, ipſa corporis fulcimenta pedetentim ſuffodit, & duriſſima oſſa, inflexibilia ferè, nimis facilè flectenda reddit. Mali ortus & progreſſus, curatoria indicata, nec non ratio, quâ huic morbo vomitoriis iteratis occurri poſſit, ex ſequentibus clariùs cernuntur (*a*).

1*mo*, Oſſa, quæ in toto corpore jam ſolidiſſima ſunt, olim gelatinæ fluxiles, membranæ, cartilagines fuere, quæ paulatim dureſcentes, per diverſos ſoliditatis gradus, oſſa tandem fiunt rigida.

2*do*, Hujus indurationis cauſa duplex exiſtit, materiæ ſcil. oſſificæ à ſanguine ſecretio, & ſecretæ appoſitio firma, ſive compreſſio particularum ad ſe invicem fortis. Hæc effecta ſunt virium vitæ integrarum, & muſculorum vicinorum incumbentium. Ideoque

3*tio*, Si ſanguis particulis oſſium ſtructuræ idoneis minus dives ſit, ſecretio minor erit, & muneri ſuo ineptior. Porrò, ſi abſit actio muſculoſa, & vires langueant, altera cauſa oſſificationis abeſt. Hinc itaque

4*to*, Liquet iſtas conditiones, quæ rachitidem parere poſſint, omnes ejuſmodi eſſe quæ chylopoieſin & hæmato-

(*a*) Vid. Alex. Monro's Anatomy of human Bones, p. 34, &c.

poieſin depravare ſolent. His ergo imprimis erit proſpiciendum, & medicina id genus eligenda, quæ & vitium in ipſis officinis diverſimodè corrigat [§ 18, 27, 39.] auferat, nocivos ejus effectus, in aliis locis pullulantes, emendet, atque impetûs motûſque formantis defectui optimè ſubvenire poſſit [§ 49.] Viſcerum quidem ſaburram feliciter educunt purgantia: ſed ſi fortiora fuerint, aut nimis ſæpè repetita, vires proſternunt admodum, craſſiora relinquunt, ſed vapida, & obſtructionibus creandis magis opportuna; & debilia jam facta ſolida adhuc debilitant. Emetica validè expurgant viſcera, nec vitæ viribus adeò funeſta, ſolida corroborant; imprimis ſi victus accuratus inſtituatur, ſi corpus in frigidam ſæpè immergatur, ſi denique ſpecificis leniantur ſubinde nata ſymptomata.

57. An in arthritidis inſultibus utilis ſit vomitus necne, quibus, quando & quoties exhibendus, definire haud leve eſt. Illi, quorum auctoritas mecum præ plurium valet, in paroxyſmis omninò ejus uſum dehortantur, niſi urgeant nauſea, vomitus, aliaque ventriculi ſorde ſcatentis ſigna; & tunc lenia tantummodo admittunt. Alii (*a*) verò haud infimi ſubſellii medici ſtant contra; urgetque unus (*b*) ſe obſervâſſe "inſultus arthriticos conſuetos, perpetuò ferè mitiores, "quando ſtatim inter initia leni emetico, vel ſolo, vel cum "laxante mixto, prima regio à ſordibus evacuata fuerit." Qui valet, has lites dirimat: ego, iis miſſis factis, emeticorum uſum in alio ejuſdem morbi ſtadio demonſtare paucis conabor; id eſt, inter paroxyſmos, ad futuros avertendos. Acris illa materies, in anguſtiis hærens, & dolores cruciantes excitans, poſt exacerbationem podagricam (ſi rectè res geratur, nec intempeſtivo medicaminum externè vel internè applicatorum uſu ſuffocentur incepta naturæ) expellitur, ſudor lenis locum affectum perfundens, vel, ſi deterius adhuc malum, & ſedes habeat profundiores, erumpens tophus, inſe-
quens

(*a*) See Dr. Cheyne's Eſſay upon the Gout, p. 77, &c.
(*b*) Hoffmanni Diſſert. Decad. 1. p. 411.

quens inde levamen, ſymptomatum omnium remiſſio, hanc evacuationem criticam fuiſſe deſignant; ideoque morbi fomitis in ſanguinem, parteſque nobilioribus vitæ functionibus dicatas, nequaquam metuendus erit regreſſus, ſed quod morbi jam ſupereſt inſtar alîus cujuſque chronici ſævioris abigendum. Fluida, ſi prava ſint, mendis purganda, infirma ſolida roboranda, vires totius corporis inſtaurandæ, ſtirps denique atrocis mali quantum valet ars ſuccidenda. His plurimum confert medicina gymnaſtica, quæ præ cæteris aliis ſuppetiis infracta membra novâ virtute reficit. Equitatio, vectio in rhedâ, curru, &c. ſunt optima ſubſidia. At quoties hæc prohibet parum amica tempeſtas anni? Hyeme aut vere ſæpiſſimè contingit podagræ deceſſus, pejus tamen adhuc ſi autumnò intermittat. Aër enim humore gravis frigiduſque foràs egredi omninò prohibet; atque intra porticus, vel domûs penetralia, pedibus inſiſtere, aut motu quovis corpus torqueri, ægrè admittunt artus diſtorti, & nuperis cruciatibus claudicantes. Frictio ſanè leviter tantummodo mundat exteriora, neque evacuat è viſceribus pituitam, quæ ob omiſſum tamdiu motum ea neceſſariò gravare incipit. Præterea rarò deſunt ægro gratulabundi ſodales, qui pignus amicitiæ charius dare neſciunt, quam propriam ſalutem poculis evertere, hominiſque ex morbo recreati exitium moliri, dum ſanitatem priſtinam verbis exoptant, reverà autem inſidias ſanitati ſtruunt. Ex his atque ſimilibus cauſis, emeticum ſæpè ſæpiùs perquam neceſſarium eſt convaleſcentibus, neque ex prædictis colligere arduum erit quâ ratione exercitationis etiam fortioris vice fungatur. Patet etiam quibus modis actionibus animalibus opitulentur vomitoria, craſſa quomodo ſubigant, denique plus minuſve ſingulis indicatis reſpondeant: neque verentur ex practicis ſagaces, bis in menſe, ſæpiùs quandoque, iſtiuſmodi hominibus vomitum præcipere. Perſpectis itaque horum commodis in chronicis pleriſque, eos morbos levi pede percurrere animus eſt, qui ſexui ſequiori tantummodo infeſti ſunt.

58. Non modò vitæ ratio, ſed ipſum ferè vitale ſtamen, fœminis molliorem ac laxiorem temperiem dediſſe videtur, niſi ſors durior alienam impertita ſit, atque mens ſana, in corpore ſano laboribus improbis indurato, eis firmitudinem donaverit maſculæ vi omninò æmulam. Eſt tamen vitæ ſtadium, quo etiam hæc mulierum conditio ex errore levi peſſimis obnoxia malis evadit; eo ſcilicet quo ſexûs diſcrimina jam adfutura ſint, id eſt, ad vel circiter annum ætatis 15: huc uſque enim, ſenſu medico, genus unum idemque eſt. In quibus autem diſcrepant, quare, quæ cauſæ phyſicæ diſcriminis, referre non opus eſt; fuſiùs ea ab aliis tractantur. Sed brevis morborum recitatio, quum lucidiori argumentorum explicationi inſervire poſſit, propoſito haud incongruum videtur.

1*mo*, Adveniente molis augmenti termino, eadem organa, quæ corpori virgineo pabulum miniſtrârunt & incrementum, plus pergunt conficere quàm ſola corporis nutritio jam exigit; quod ſupereſt ſanguinis per vaſa uterina jam periodicè emittitur. Si diutiùs retineatur ob deficientes vaſorum vires, vel impeditum exitum, plethora plethoræ ſuperadditur, & morbi virginei indicia citò ſeſe produnt.

2*do*, Si verò aquoſus, ſolutus vel acris ſanguis uterum pervadat, & momentum abſit quo dilatentur vaſorum oſcula, eòuſque ut rubrum ſanguinem deponant; is lateralia permeat, in glandulas, quæ cavum uteri ubique obſident, infunditur, craſſeſcit; exit tandem liquor viſcoſus, colore diverſus, nunc albus [à quo *fluor albus* appellatur] vel albicans, vix lintea tingens, flaveſcens, virideſcens, nigricans, & omnibus affectus coloribus qui inter hos exiſtunt; nunc ſine fœtore tranſit, nunc graveolet; nunc mitis, ut in initio plerumque, & diutiùs vigente morbo acrior, coloratior, fœtidior evadit. Patentes glandulæ tenuiores quoſcunque ſeparant humores, & eliminant; inter quos nutritivos, qui ſolidis vigorem, momentum fluidis ſuppeditâſſe debebant. Hinc indies à viribus aliquid ſubtrahitur, perit membrorum virtus, labitur digeſtio, vitio magis indelebili fluida corrumpuntur, & per totum corporis

poris œconomiam ſerpit labes, quâ nullâ (expertos aſſerentes audivi) ex toto chronicorum agmine, ſexui crudelior, curatu difficilior, aut effectibus exitioſior. Nam fatiſcunt imprimis inſtrumenta ipſa, quorum ope cætera reparari debuerant, & morbi ſedes in viſcere ponitur, cui omnium difficillimè fit medicina. Id quidem haud citò labefactatur, ſed ſi ſemel infectum fuerit, vitium diu ſervat; " Quia pars eſt, inquit Foreſtus (*a*), quæ promptè recipit aliarum partium excrementa, " tum ob ſitum inferiorem, tum ob multitudinem venarum " eò pertingentium, tum etiam propter conſuetam illam naturalem purgationem." His adde compagem ſolidam & vaſculoſam, remediis, quorum vires longo circuitu decoquuntur, antequam huc deferantur, haud facilè cedentem. Etiam poſt emendatam cruoris indolem, laxa glandularum fabrica pertinaciter obſtat medelæ, atque ea medicamina, quæ harum mollitiei adverſantur, conſtringunt quoque arteriolarum orificia, & moleſtiorem reddunt menſtruationem. Laxitas nativa, victûs prava ratio, vita deſes & luxurioſa hunc morbum plerumque inducunt, *Rariùs enim*, ut ab eodem Foreſto obſervatum, *id pati viſæ ſunt agreſtes mulieres*. Eadem quoque (*b*) fluxum uterinum ſuppreſſum ſæpè præcedunt. Remedia ergo hiſce morbis adhibenda ſunt, quæ noxis, ex iſtiuſmodi cauſis ſubortis, obviàm eant; neque vomitoria repetita omittenda ſunt: præter enim effectus, qui hactenus indicantur, ſtomachum expurgandi, ſolida ſtimulandi, & ſanguinem mirè atterendi, hunc tanto impetu verſus uterum propellunt, ut exempla proſtent (*c*) in quibus ſola vis ejuſmodi mechanica tardatum fluxum repentè profuderit: atque, niſi δυσεμὴς ſit ægra, vel incommodè ferat emetici actionem, haud minora in fluore albo quàm in pleriſque chronicis exſpectanda ſunt. Sæpiùs autem in hoc morbo motu leviſſimo fatiſcunt vires, unde

(*a*) Foreſti obſerv. lib. 28. Obſ. 21.
(*b*) Opera Doctoris Freind, p. 67, 80.
(*c*) Plateri obſ. med. p. 191. Hildan. obſ. cent. 3 obſ. 58.

unde incommodi plus quam fructûs accipiunt. Hoc ergo in primis indagandum, priùſquam porrigantur emetica ægris hujuſmodi.

59. Nihil etenim ex omni parte perfectum atque beatum: ſua ſecum trahunt commoda, & etiam incommoda vomitoria; nec minus verenda hæc, quàm appetenda iſta, ſi fortè infelici auſpice porrigantur. Infauſti autem eventus remedii utilitatem haud minus prædicant quàm effectus optabiliores; inſitam ejus vim demonſtrant, efficaciam probant, dum porrigentis imperitiam vel temeritatem redarguunt, nec hominis excidii reum habendum eſt medicamen, ſed manus quæ ineptè vel intempeſtivè miniſtrant. Quamvis autem, ex traditâ de emeticis doctrinâ, facilè perito patere poſſit, in quibus caſibus utilia, in quibus nociva ſint; haud tamen alienum eſt, ut brevi horum morborum enarratione claudatur diſſertatio, in quibus vomitus imprimis vitandus.

1*mo*, Nativa corporis ſtructura apud nonnullos (*a*) ſcriptores cauſa exſtat, quo minus quibuſdam propinentur emetica; quibus habitus macer & gracilis, collum extenſius, pectus anguſtum, atque ad vomendum difficultas; quibus denique ſanguinis ſputum, animi deliquium, tuſſis moleſta, familiaria fuere, ab emeticis liberati ſunt: qui verò contrariâ temperie præditi ſunt, horum uſum ſalutarem ex conſulto medicorum ſæpè ſunt experti. In vehementiorum uſu hæc ſanè perpendenda ſunt, ne forſan temeritatis vel incuriæ pœnas luamus; nec in leniori vomitu præcipiendo penitùs omittenda. Idioſyncraſia quædam, experientiâ ægroto cognita, at à medico, niſi ab ipſo didicerit, nunquam detegenda, hujus vel illius medicaminis uſum vetaret, quod aliter ab ignaro porrectum multa mala eſt pariturum.

2*do*, In morbis inflammatoriis, ubi ſanguis aduſto lentore inquinatur, immeabilis in arteriarum finibus ſiſtitur, neque vi

(*a*) Vide Fallopium de Purgant. p. 81.

vi propellendus; ut in febribus acutis, inflammationibus topicis, pleuritide, phrenitide, hepatitide, aliiſque ejuſmodi; vires vitæ minuendæ potiùs quàm provehendæ: ergo peractâ acceſſione, urgente ſæviſſimo dolore, tutum non erit emeticum.

3tio, Neque, ſi multum lædatur viſceris, ſive partis alicujus actio, quæ tonica dicitur, ſive æquilibrata potentia, quâ ſolida fluidis reniti deberet, minuatur, emetici fortioris vim mochlicam experiri licet, antequam ratio partis habita ſit, an tantæ vehementiæ impetum commodè ferat, vel incommodi majoris fiat particeps. Sic v. g. in hydrope abdominali exſiccat emeticum, ſed tumorem pro aliquo ſaltem tempore extendit.

4to, In pulmones emeticorum vis ſanè ingens eſt, quia niſu vomitorio tam ſubitò per eos dimittitur ſanguinis inaſſueta moles, quâ diſtenduntur vaſa, comprimuntur veſiculæ, quibus fortiter reagens intra detentus aër, preſſuram validam longè validiorem reddit; &, ſi dehiſcentia priùs vaſa ſanguinem effuderint, vulnuſcula certò certiùs ampliata hœmoptoen augebunt. Quin & in incipiente hœmoptoe, ab externâ cauſâ producta, dum ſanguis adhuc blandus, nec ſordidâ tabe contaminatus, vix ferè ad emeticum licet confugere, quo è veſiculis pulmonicis excutiatur latens cruor, qui, ſtagnando corruptus, morbum, alioqui haud periculoſiſſimum, intenderet. Pulmonicis igitur vix porrigenda ſunt; niſi puris inundatio pulmones obruat, & lethum à ſuffocante materiâ, aliàs inevitabile, adfuturum ſit.

5to, Denique cavendum eſt ab horum uſu in eis morbis, qui pro cauſis agnoſcunt ſanguinem multum craſſum, pituitam valdè tenacem, copioſam, penè immobilem, aliamve quamcunque hujuſmodi materiem, cerebrum & nervorum fontem gravantem, ut gravior apoplexiæ, paraplegiæ, hemiplegiæ ſpecies, veternus, carus & ejuſmodi. Altiùs enim morbum plerumque figunt, vel in ipſâ forte operatione hominem interimunt. Vix ab eorum uſu dehortatione opus eſt, licet

aliqua

aliqua ſymptomata ea neceſſaria eſſe alioquin innuerent, quando imminet adhuc hæmorrhagiæ metus, poſt vulnerata aut detruncata membra; vel denique quando per ampliores abſceſſus, aut aliud quodcunque oſtium, apertus paratur exitus, per quem facto ingenti impetu emanet cum vitâ cruor.

FINIS.

ERRATA.

PAg. 1. *lin. ult. lege* reliquis; eo autem malè ſe gerente, incolumem, &c.
P. 6. l. 10. *poſt* nervoſi *dele* ,
P. 14. *l.* 22. *poſt* molis *dele* ,
P. 16. *l. penult. lege* larga *abſque accentu.*
P. 20. *l.* 17. *lege* ejicit.
Ibid. l. 25. *pro* vomitum *lege* vomitus.